

ANTI-KVARISK FÖRUNDERSÖKNING

ISBRYTAREN 1 - PANNCENTRALEN MM

Isbrytaren 1
Södertälje kommun, Stockholms län

2018-05-09

Benämning	Panncentralen
Kommun	Södertälje
Fastighet	Isbrytaren 1
Adress	Hansavägen 9
Er referens	Paula Rönnbäck/Tove Entin
Ert Dnr	
Datum	2018-05-09

ANTI-KVARISK FÖRUNDERSÖKNING AV ISBRYTAREN 1 - PANNCENTRAL, FÖRBINDELSEBYGGNAD OCH MONTERINGSHALL I SÖDERTÄLJE

Södertälje uthamn står inför en större omvandling från industri- och hamnområde till en ny stadsdel med bostäder och centrumfunktioner. I arbetet med att ta fram en ny detaljplan för området har panncentralen, förbindelsebyggnad och hallbyggnad tillsammans med det närliggande sädesmagasinet identifierats som byggnader att tillvarata och utveckla i det nya området. Dessa byggnader är sedan tidigare utpekade som kulturhistoriskt särskilt värdefulla i Södertälje kommuns kulturmiljöprogram *Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun*. Den antikvariska förundersökningen är beställd inom den kontexten och är avsett att vara ett pedagogiskt och användbart kunskapsunderlag i den pågående planprocessen.

Syftet med undersökningen är att öka kunskapen om anläggningens historia och betydelse i området, att definiera och beskriva anläggningens kulturhistoriska värden samt formulera råd och riktlinjer i fråga om ändringar och användning av byggnaden.

Förundersökningen har tagits fram på uppdrag av Tove Entin och Paula Rönnbäck, planarkitekter vid planenheten, Samhällsbyggnadsenheten, Södertälje kommun. Arbetet är utfört av Beata Nordenmark och Lina Karlsson, byggnadsantikvarier vid AIX Arkitekter AB, under januari-maj 2018.

Fotografier är, om ej annat anges, tagna av AIX Arkitekter.

Stockholm 20180509

Beata Nordenmark
Byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig kulturvärden - K

Lina Karlsson
Byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig kulturvärden - K

Karta från *Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun, delrapport Södertälje med omgivande land*. Hela anläggningen med panncentral, förbindelsebyggnad och hallbyggnad samt den närmast omgivande marken är utpekad som kulturhistoriskt värdefull.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Orientering	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte	1
1.3. Läsanvisning	1
1.4. Metod	2
2. Författningsskydd	3
2.1. Södertäljes översiktsplan	3
2.2. Kulturmiljöprogram	3
2.3. Varsamhetskrav och förbud mot förvanskning	3
2.4. Detaljplan	4
3. Kulturhistoriska värden	4
3.1. Tidigare bedömningar	4
3.2. Kulturhistorisk värdebeskrivning (Kunskapsvärden - upplevelsevärden)	4
3.3. Värdebärande delar och detaljer	8
4. Kvaliteter att ta tillvara/Rekommendationer vid ändring	12
4.1. Känslighets/tålighetsanalys	14
5. Historik	19
5.1. Södertälje Södra	19
5.2. Uthamnen	20
5.3. Ostermans bilmontering	21
6. Nulägesbeskrivning	26
6.1. Hamnområdet	26
6.2. Exteriör	26
6.3. Interiör	31
7. Källor	37
8. Bilagor	
Bygglovsritningar, 1953	
Tidiga skisser	
Historiska fotografier	

1. ORIENTERING

1.1. Bakgrund

Isbrytaren 1 ligger i norra delen av Södertälje Södras industri- och hamnområde, drygt två kilometer sydost om Södertälje stadsjärna. Pendeltågsstationen Södertälje hamn finns 400 meter västerut.

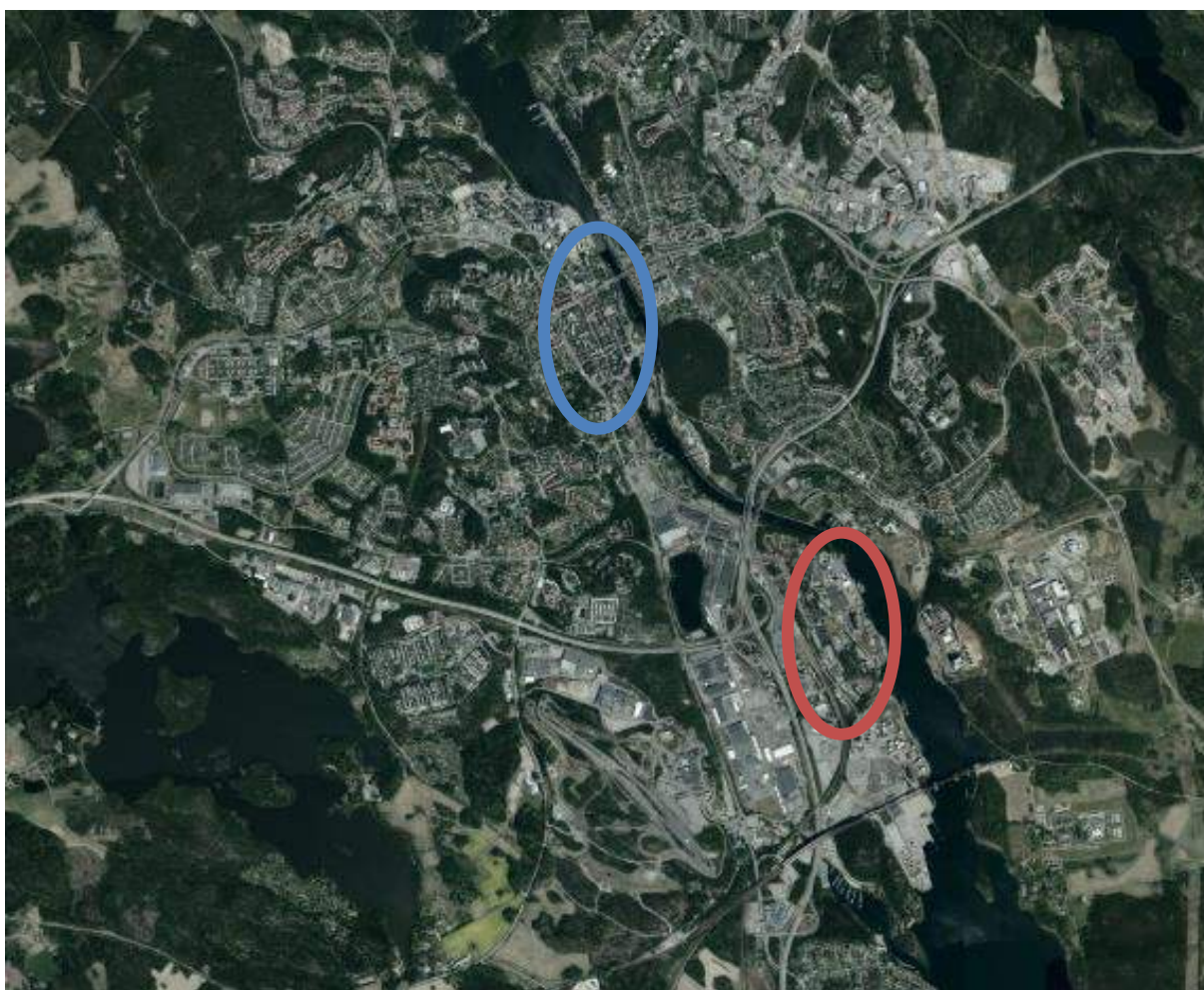
Södertälje kommun har påbörjat ett planarbete för att omvandla den norra delen av industri- och hamnområdet till ett bostadsområde med blandade centrumfunktioner. Områdets potential toppas av det vattennära läget samt goda kommunikationer genom pendeltågsstationen Södertälje hamn.

Planområdet omfattar ett större område där bland annat kvarteren Isbrytaren 1 och Kryssaren 2 ingår. Parallellt med denna förundersökning tar AIX Arkitekter även fram en motsvarande rapport för Kryssaren 2.

1.2. Syfte

Föreliggande antikvariska förundersökning syftar till att definiera byggnadernas kulturhistoriska värden samt att formulera råd och riktlinjer i fråga om varsamhet och ändringar samt framtida användning. Byggnaderna i sig är förundersökningens fokus och dess sammanhang i industri- och hamnområdet behandlas endast på en övergripande nivå och där det har bedömts vara relevant i fråga om byggnadernas kulturhistoriska betydelse.

Förundersökningen är tänkt att fungera som ett användbart kunskapsunderlag i den pågående fysiska planeringen och ska bidra till att hänsyn tas till fastighetens kulturhistoriskt värdefulla delar.

Ortofoto över Södertälje tätort. Stadsjärnan är markerad med blått och Södertälje södra med rött. Lantmäteriet.

Ortofoto över norra delen av Södertälje södra med industriområdet mitt i bild. I bildens övre del ses Södertälje kanal och till vänster E4:an och pendeltågsstationen Södertälje hamn. Lantmäteriet.

1.3. Läsanvisning

Förundersökningen är uppdelad i tre huvudsakliga delar: Bakgrundskapitlet Orientering och Författningsskydd ger läsaren en inblick i kontexten för denna utredning och det juridiska ramverket för hanteringen av byggnadernas kulturhistoriska värden.

Den kulturhistoriska värdebeskrivningen identifierar och definierar anläggningens kulturvärden. Det efterföljande kapitlet Kvaliteter att ta tillvara/Rekommendationer vid ändring ger, utifrån den kulturhistoriska värderingen, konkreta förhållningssätt för att tillvarata och utveckla anläggningen på ett varsamt sätt.

Historiken och nulägesbeskrivningen ger läsaren en övergripande bild av de historiska skeenden som lett fram till byggnadens nuvarande utseende och användning, dess bevarandegrad och de kulturhistoriska förutsättningar som finns i varje del av byggnaden.

1.4. Metod

Den kulturhistoriska värderingen utgår från ett perspektiv av kunskaps/dokumentvärden och upplevelsevärden. Den bygger på en beprövad antikvarisk metodik med en terminologi som i huvudsak kan hänvisas till boken Kulturhistorisk värdering av bebyggelse av Axel Unnerbäck (Riksantikvarieämbetet 2002). Kunskaps-

eller dokumentvärden avser den information en byggnad eller anläggning kan förmedla från t.ex. samhällshistorisk och arkitekturhistorisk synpunkt. Upplevelsevärden avser miljöskapande, arkitektoniska och estetiska kvaliteter.

1.4.1. Känslighet- och tålighetsanalys

För att på ett pedagogiskt sätt redovisa byggnadens känslighet och tålighet för förändring så har en känslighet- och tålighetsanalys tillämpats på varje våningsplan. För exteriören har en redovisning av värdefulla byggnadsdelar gjorts på en typfasad. Analysen ger riktlinjer för hur förändringståliga olika delar av byggnaden är och hanterar i första hand hela rum, men också enskilda byggnadsdelar som stompelare och fönster. Analysen bedömer byggnaden utifrån en skala med tre nivåer:

Hög känslighet (röd) innebär att mindre ändringar inom ytan kan genomföras under förutsättning att stor hänsyn visas för rummets/byggnadsdelarnas karaktär.

Känsligt (orange) mot förändring innebär att befintliga värden är av sådan art att förändring kan göras under förutsättning att åtgärden görs med hänsyn till utpekade värden.

Tåligt (gul) innebär att rummet är av föränderlig karaktär eller har givits en gestalt som saknar tydlig koppling till byggnadens kulturhistoriska bakgrund. Tåliga ytor bedöms kunna förändras utan påtagliga negativa konsekvenser för byggnadens kulturhistoriska värden.

Enligt PBL 8 kap § 14 och 17 ska underhåll och ändringsarbeten ske varsamt.
PBL 8 kap § 14: (...) "Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras."

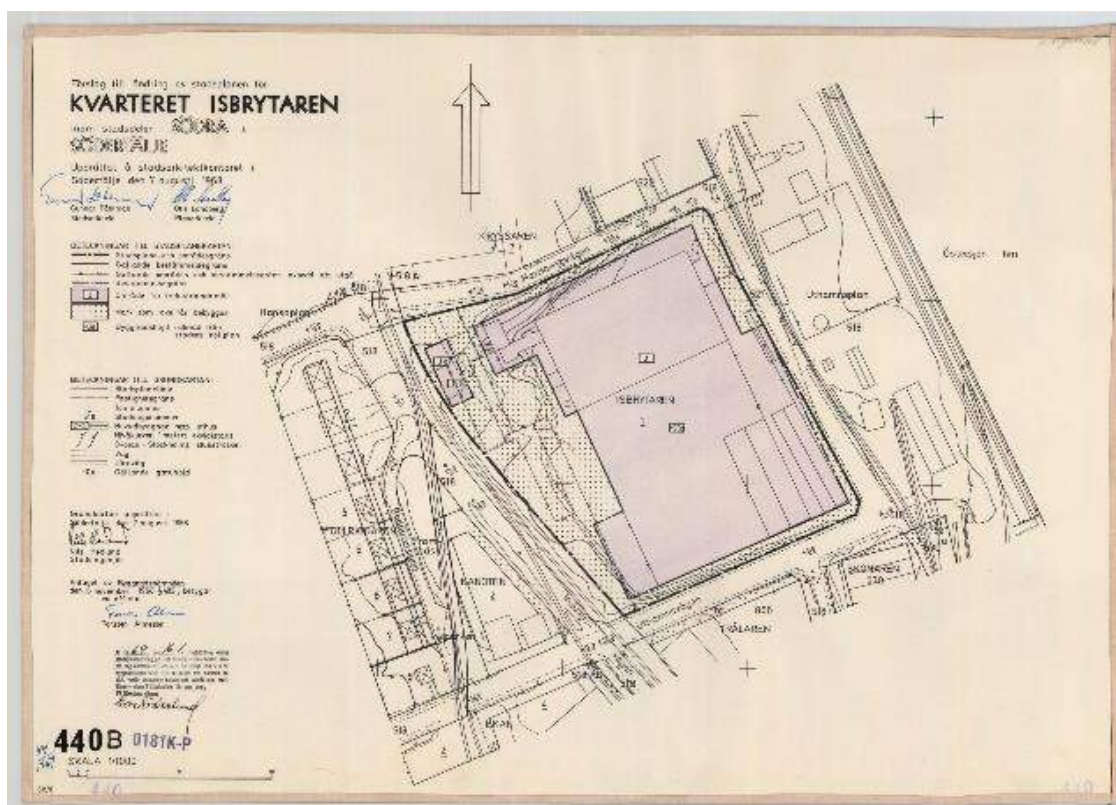
PBL 8 kap § 17: "Ändring av en byggnad (...) ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden."

För nybyggnad inom fastigheten gäller generella krav enligt Plan- och bygglagen. PBL 2 kap 6 §: "Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan (...)"

PBL 8 kap 9 §: "En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. (...)"

2.3. Detaljplan

En ny detaljplan kommer att tas fram för området 2018-19. Planen kommer sannolikt innebära bestämmelser om hänsyn, varsamhet och skydd för delar av Isbrytaren 1. Gällande detaljplan för fastigheten *Förslag till ändring av stadsplanen för kvarteret Isbrytaren inom stadsdelen Södra i Södertälje* antogs 1969. Anläggningen Isbrytaren 1 betecknas med J, område för industriändamål. Den närmast omgivande marken är prickad, i betydelsen mark som inte får bebyggas. Detaljplanen från 1968 medgav att markägaren Stockholms Siporexfabrik AB uppförde en lagerbyggnad på området söder om Ostermans gamla hallbyggnad samt en anslutande kontorsbyggnad.

3. KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Sammanfattning av kulturhistorisk värdebeskrivning

Hela anläggningen med panncentral, förbindelsebyggnad samt den ursprungliga hallbyggnaden bär på stora kulturhistoriska värden ur både byggnads- och teknikhistoriskt, arkitektoniskt och samhällshistoriskt perspektiv. De tre byggnadskropparna utgör tillsammans en mycket välbevarad och särpräglad helhetsmiljö, där alla delar är viktiga både för förståelsen av det industrihistoriska sammanhanget och den arkitektoniska upplevelsen. De olika delarna har fått olika gestaltning för att synliggöra de skilda funktionerna. Ralph Erskine var en av Sveriges mest framstående och mångsidiga arkitekter under senare delen av 1900-talet, som med sitt karaktäristiska organiska formspråk har gjort stora avtryck inom arkitekturens olika områden. Erskine hade även stor betydelse som industriarkitekt och hans byggnader och anläggningar är en viktig del av Sveriges industriella kulturarv.

Nedan redogörs mer utförligt för anläggningens kulturhistoriska värden som ligger till grund för antikvariska råd och riktlinjer i följande kapitel.

Kulturhistoriska värden kan vara både immateriella och materiella. I byggnadssammanhang är värdena ofta knutna till fysiska spår som kan berätta om vår gemensamma historia.

Att värdera kulturhistorisk bebyggelse innebär att inledningsvis beskriva byggnadens eller miljöns historiska utveckling, därefter analysera vad som finns kvar från olika tidsperioder för att sedan definiera vilken information som är möjlig att avläsa eller uppleva i miljön och slutligen identifiera värdebärande byggnadsdelar, karaktärsdrag och uttryck. Här delas värdena upp i kunskapsvärden eller dokumentvärden och upplevelsevärden. Kunskapsvärden avser den information en byggnad kan förmedla ur till exempel byggnadshistoriska, arkitekturhistoriska, samhällshistoriska, socialhistoriska eller teknikhistoriska perspektiv. Upplevelsevärden kan utgöras av miljöskapande eller konstnärliga värden, identitets-, traditions eller symbolvärden.

3.1. Tidigare bedömningar

3.1.1. Kulturmiljöprogrammets formuleringar

I *Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun*, antagen av kommunfullmäktige 2011, uttrycks att: "Byggnaderna har ett högt arkitektoniskt värde trots hallbyggnadens senare plåtfasad samt ett personhistoriskt värde kopplat till den store 1900-talsarkitekten Ralph Erskine."

Under rubriken Vägledning anges att: "Industribyggnaderna bör vårdas med material som är ursprungliga för dem och stor hänsyn tillämpas för att värna ursprungliga detaljer. Hallbyggnaden bör i framtiden frigöras från sin senare tillkomna plåtfasad".

3.2. Kulturhistorisk värdebeskrivning

3.2.1. Kunskapsvärden – dokumentvärden

Arkitekturhistoriska värden

Ostermans anläggning är en del av en lång utveckling av medveten industriarkitektur. Ledare inom industrin och näringslivet har inom arkitekturhistorien skaffat sig status i samhället genom att låta gestalta sina fabriker och industrier på vissa sätt, där tidsandan visar sig i bebyggelseutvecklingen. Byggnaderna har fungerat som monument över byggherren och dennes verksamhet. Uppförandet av anläggningen visar på en vilja hos beställaren att uttrycka sig genom en för tiden mycket modern gestaltning. Ostermans ville visa upp sina produkter genom arkitekturen. Han gav uppdraget till Ralph Erskine som med sin framtidsorienterade och funktionalistiska arkitektur gestaltade industribyggnaderna.

Den närmaste omgivningen med uppväxta tallar samspelar med panncentralens välvda form och den höga murade skorstenen, och visar på den status den gröna miljön hade i Erskines platsspecifika arkitektur.

Samhällshistoriska värden

Utformningen av anläggningen speglar industrins höga ambitioner genom medveten arkitektonisk kvalitet. Istället för att försöka dölja byggnaderna lyftes de fram och betraktades som ett tillskott i miljön. Detta skedde under tid då framtidsstron var stark i Sverige och estetiken speglar framåtandan i samhällsekonomin. Efter 1950-talet minskade intresset inom industrin för att låta gestalta nya anläggningar med högre arkitektonisk kvalitet.

Ralph Erskines industriarkitektur, här bland Ostemans anläggning, är en viktig del av Sveriges industriella kulturarv. Monteringshallen med tillhörande byggnader ingår i industrisamhället och berättar om dess framväxt och uppgång. Anläggningarna speglar en hel epok.

Socialhistoriska värden

Utformningen av anläggningens olika delar visar på en modern syn på arbetsmiljö. Stor omsorg ägnades åt arbetsförhållandena i fabriksmiljön – med bland annat stora ljusinsläpp – samt genomtänkta personalutrymmen med lunchrum, omklädningsrum och bastu.

Byggnadsteknikhistoriska värden

Byggnadernas stomme av synliga balkar och pelare i strängbetong (armerad) och fasader och tak av siporexplank, även de uppvisar ett för tiden modernt byggnadssätt och formspråk. Planken i lättbetong tillverkades i Siporexfabriken, som i stort sett var närmaste granne till Ostemans anläggning i Södertälje

södra. Användningen av prefabricerade betongelement som konstruktionsmaterial, var inte alldeles nytt, men att lämna dem synliga och på så vis använda dem i gestaltningen, var nyskapande. Panncentralens takbeläggning av falsad aluminiumplåt var, och är fortfarande, ett ovanligt exempel på täckningsmaterial.

3.2.2. Upplevelsevärden

Arkitektoniska värden

Anläggningen är en synnerligen välgestaltad och särpräglad industrimiljö från 1950-talet. De tre byggnadskropparna har fått olika arkitektoniska uttryck för att synliggöra de olika funktionerna. Genom panncentralens glasade fasad exponerades de moderna installationerna för uppvärmning mm. och förbindelsebyggnaden, avsedd för personalutrymmen, fick en mer lekfull utformning med vågigt tak och olika material i fasaderna. Bilmonteringshallen speglar de funktionalistiska idealen med stora ljusinsläpp genom långa fönsterband i fasader och lanterniner i tak. Den stora hallen utformades enligt önskemål om en flexibel och generellt användbar anläggning, vilket gjorde att olika funktioner kunde flyttas runt i hallen.

Arkitekten Ralph Erskine tillhör en av Sveriges mest inflytelserika arkitekter under senare delen av 1900-talet och var en ledande industriarkitekt. Ostermans anläggning i Södertälje var en av de första industribyggnader han ritade i Sverige.

Välbevarad funktion - kontinuitetsvärde

Panncentral och förbindelsebyggnad med personalutrymmen innehar fortfarande samma funktioner som vid uppförandet. Byggnadernas ursprungliga dispositioner med rummens olika funktioner har i stort sett behållits oförändrade. Hallbyggnadens funktion som bilmonteringshall har upphört, men utformningen är i stort sett densamma.

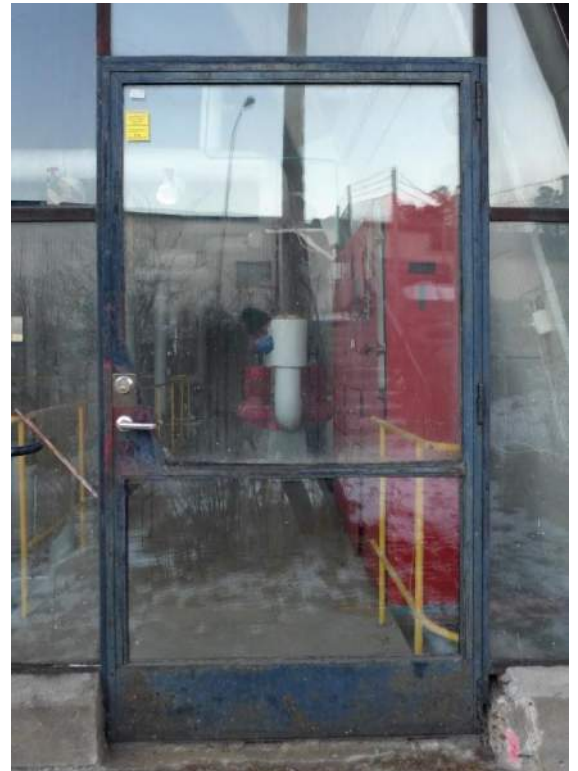

Bevarade byggnadsdetaljer - autenticitetsvärde

Anläggningen har genomgått vissa förändringar sedan uppförandet, men är i stora delar fortfarande mycket välbevarad. Huvuddelarna av panncentralen och förbindelsebyggnaden är i stort sett oförändrade, både exteriört och interiört med originalutförande och material intakt. Några få tillägg finns dock, bland annat på förbindelsebyggnadens norra fasad, men det är den ursprungliga gestaltningen som dominerar intrycket.

Hallbyggnaden är också välbevarad, men det exteriöra intrycket har tagit skada av fasadbeklädnaden av korrugerad plåt. Det

sågtandade taket med lanterniner, den bärande konstruktionen av betongelement, siporexplank i fasaderna (synliga inifrån) samt påbyggnaden av fläktrum på västra fasaden är ursprungliga delar som är oförändrade.

3.3 Värdebärande delar och detaljer

Blå: Organiskt material

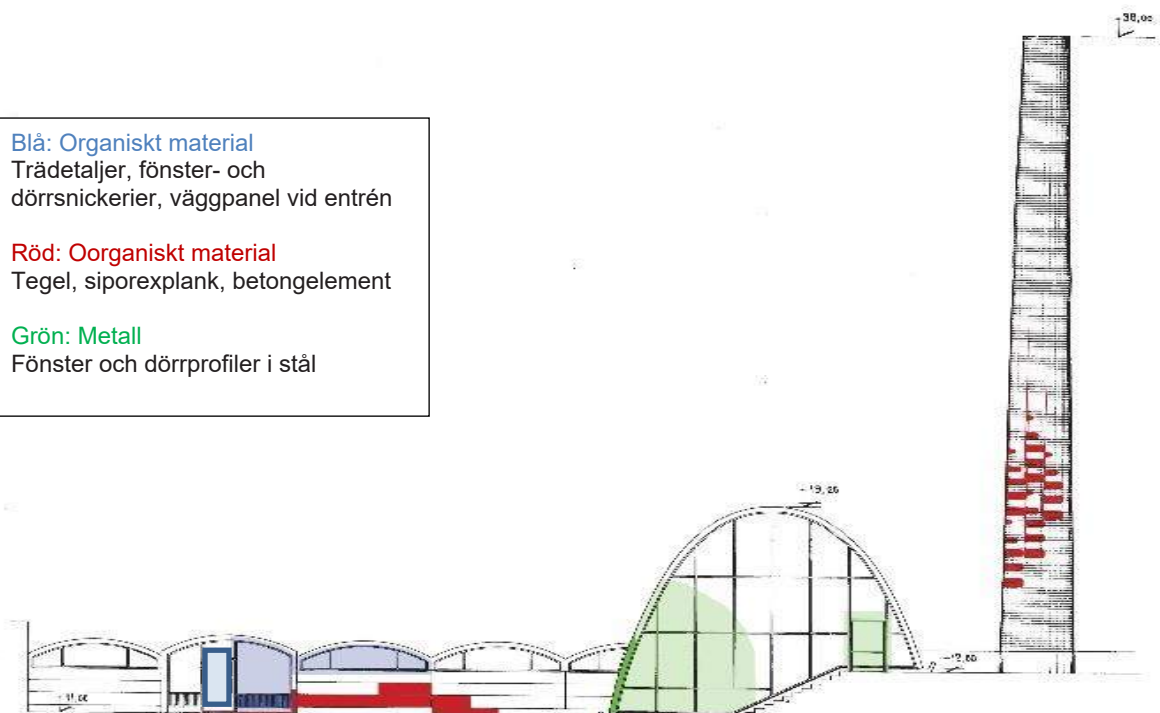
Trädetaljer, fönster- och dörrsnickerier, vägghpanel vid entrén

Röd: Oorganiskt material

Tegel, siporexplank, betongelement

Grön: Metall

Fönster och dörrprofiler i stål

FASAD MOT NÖR

Följande delar av byggnaderna bedöms vara bärare av de kulturhistoriska värden som utpekats i föregående stycken. De bör beaktas vid projektering och har ett särskilt bevarandevärde. Punkterna har inte ordnats efter betydelse.

Exteriört är följande delar och strukturer exponenter för anläggningens kulturhistoriska värden.

Panncentralen

- Bågformigt tak klätt med falsad aluminiumplåt.
- Glaspartier med nätta stålprofiler på norra fasaden.
- Slätputsad fasad mot söder.
- Träfönster med beslag på södra fasaden.
- Dörr i glas med stålprofiler på norra fasaden.
- Skorsten i murat tegel.

Förbindelsebyggnaden

- Synlig betongkonstruktion.
- Ursprungliga fönster- och dörrpartier i trä. Dessa finns på norra fasaden, vid huvudentrén, samt delar av den södra fasaden.
- Vågformigt tak klätt med takpapp samt plåtinklädd takfot.
- Siporexplank på norra fasaden.
- Utskjutande tak med pelare i stål och betong vid uteplatsen mot söder.

Hallbyggnaden

- Sågtandat taklandskap med lanterniner med smäckra stålprofiler.
- Bågformade fläktrummet på västra fasaden.
- Svängd uppfartsramp vid huvudentrén.
- Ursprunglig port i trä på västra fasaden.

Interiört är följande delar och strukturer exponer för anläggningens kulturhistoriska värden.

Panncentralen

- Den industriella gestaltningen med tåliga material, såsom betong och stål.
- Öppet rum med full takhöjd.
- Exponerade bågformiga betongelement.
- Synligt innertak av siporexplank.
- Gjuten mezzaninvåning/brygga.
- Smäckra räcken av rundstål.
- Golv och trappa i durkplåt.
- Gjuten trappa med räcken till källarplan.
- Avdelat kontorsutrymme.
- Ursprungliga lysrörsarmaturer.
- Snickerier – dörrar, foder, socklar i trä.

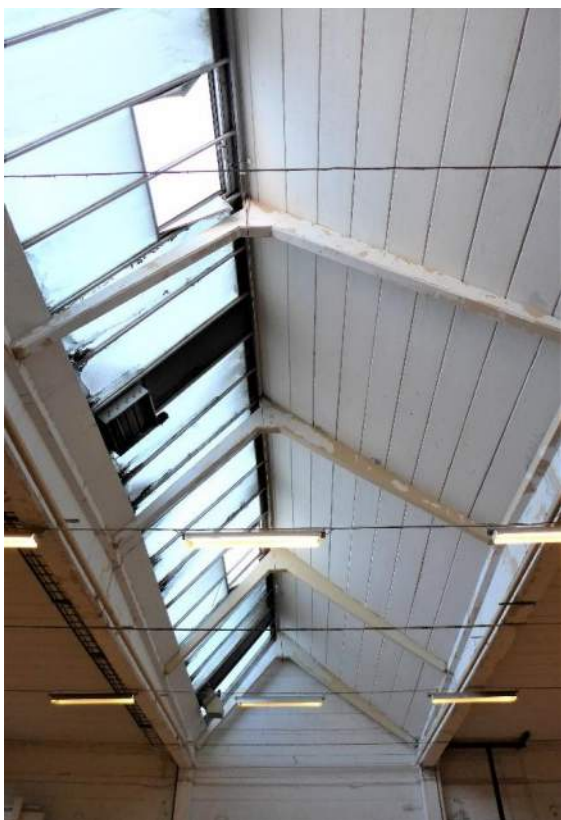
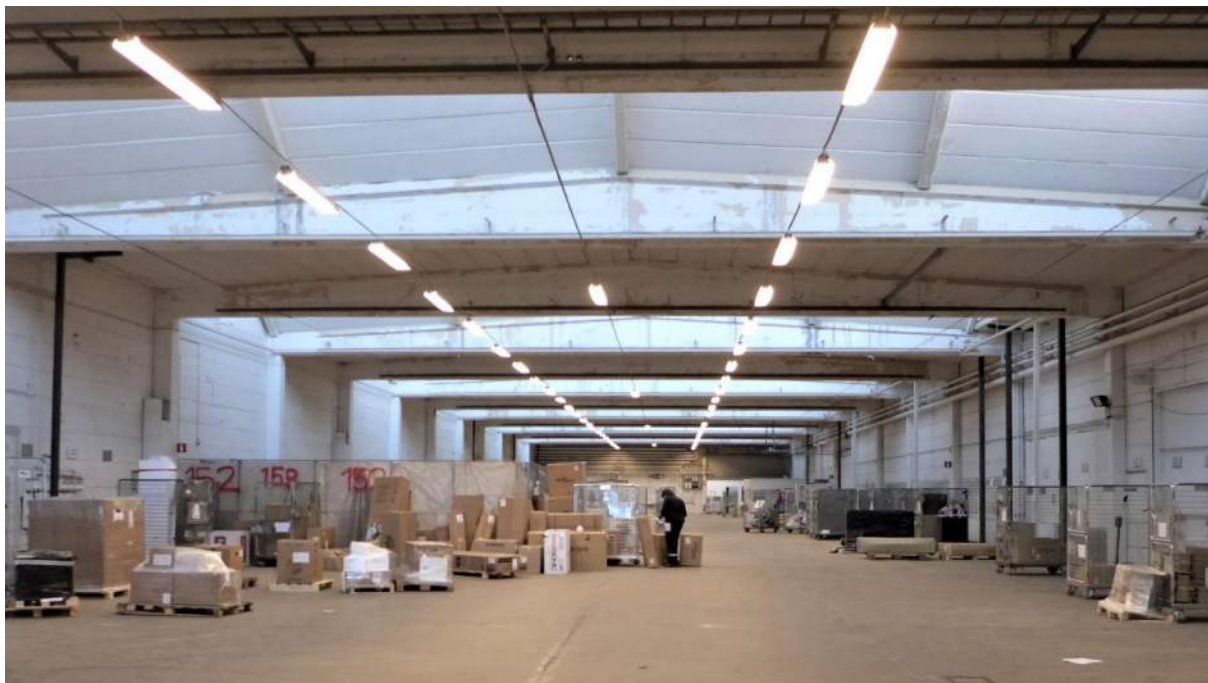
Förbindelsebyggnaden

- Entréparti med gjuten trappa i terrazzo och smidesräcke.
- Väggar, pelare och tak av synliga betongelement.
- Ursprungliga rumsdistributioner med bland annat entré, korridor och matrum.
- Ursprungliga fönster med fönsterbänkar i trä samt beslag.
- Ursprungligt dörrparti mellan korridor och matrum.
- Golvmaterial i terrazzo, sintrade golvklinker och linoleum.

Hallbyggnaden

- Den industriella gestaltningen med betonggolv, exponerade bärande konstruktioner av betongelement och fasader (innerväggar) av siporexplank.
- Taklanterniner med siporexplank och fönster med smäckra stålprofiler.
- Kontorskuren i byggnadens nordvästra hörn med ursprungligt väggparti i glas och stål samt dörr i samma material.

4. KVALITETER ATT TA TILL VARA/REKOMMENDATIONER VID ÄNDRING

Följande kapitel syftar till att ge antikvariska råd och riktlinjer för att tillvarata och utveckla anläggningens kulturhistoriska värden i en kommande ombyggnad.

Riktlinjerna tar inte hänsyn till något liggande förslag utan förhåller sig till kommande åtgärder på en generell nivå. Skall- och börkrav utgår ifrån anläggningens kulturhistoriska värden, ex. "Skall byggnadens nuvarande kulturhistoriska värden bibehållas utan påtaglig negativ påverkan skall följande beaktande vidmakthållas". Börkrav är mer flexibla rekommendationer som dels rör underhåll som bör utföras på ett visst sätt eller med vissa material. Börkrav används också i fråga om ändringar där mindre avvikelser från rekommendationen inte bedöms innebära stora effekter för det kulturhistoriska värdet.

4.1. Rekommendationer vid ändring

Anläggningen med panncentral, förbindelsebyggnad och hallbyggnad är interiört mycket välbevarad men bedöms ändå som relativt tålig för interiöra förändringar. Detta tack vare sin industriella och slitstarka karaktär. En av de ursprungliga idéerna med hallbyggnadens arkitektur var flexibilitet, interiören skulle kunna ändras efter behov och medger därmed viss förändring.

Den exteriöra bevarandegraden varierar mellan de tre byggnadskropparna. Panncentralen och förbindelsegången är exteriört välbevarade i material och uttryck, medan hallbyggnaden, vars fasader i senare tid klätts med korrugerad plåt är delvis förvanskad. Dock är hela hallbyggnadens sågtandade tak bevarat.

Hela anläggningens karaktäristiska uttryck och värdebärande byggnadselement ska bevaras. Om ursprungliga delar byts ut eller på annat sätt förändras i sitt utförande kommer anläggningens kulturhistoriska värden minska. Värdebärande delar för anläggningen har angetts i föregående kapitel.

Rekommendationer exteriört:

Panncentralen

- Taket av falsad aluminiumplåt verkar vara i god kondition, även om vissa skador finns. Vid komplettering eller omläggning ska material och storlek på plåtar vara lika befintliga.

- De putsade delarna av fasader är i behov av underhåll. Vid renovering eller omputsning behöver man utföra en undersökning av vilket slags bruk som använts.
- Glaspartiet på panncentralens norra fasad är i stort behov av renovering. Stålprofilerna är kraftigt rostiga och vissa glas är trasiga. Ursprungliga stålprofiler ska restaureras och återanvändas i största möjliga mån. Om delar behöver bytas ska dessa göras som kopior på de befintliga och nuvarande smäckra uttryck ska bibehållas. Om glas behöver bytas eller kompletteras ska hänsyn tas till hela byggnadens gestaltning, där ett modernt floatglas kan skada uttrycket.
- Träfönster på södra fasaden ska renoveras och målas med oljebaserad färg.

Förbindelsebyggnaden

- Träsnickerier – dörrar, fönster, paneler - både på norra och södra fasaden är i behov av underhåll. Dessa ska i största möjliga mån behållas och renoveras. En färgundersökning bör utföras för att ta reda på ursprunglig färgsättning, som därefter bör följas.
- Om taktäckning behöver bytas/renoveras bör takpapp användas även fortsättningsvis. Den plåttäckta takfoten ska behålla ursprungliga dimensioner.

Hallbyggnaden

- Det karaktäristiska sågtandade taket ska behållas. Lanterninfönstren är i stort behov av underhåll. Ursprungliga stålprofiler ska om möjligt renoveras och återanvändas. Vid komplettering eller nyttillverkning är det viktigt att ursprunglig gestaltning bibehålls.
- Tilläggsisoleringen av korrugerad plåt som har tillkommit är förvanskande för byggnaden och bör tas bort. Risk finns då att de underliggande siporexplanken skadas. Det är osäkert om de går att reparera eller om de behöver bytas ut.
- Fläktrummet på byggnadens västra fasad är en viktig del av helhetsmiljön. För plåttak och putsfasad, se rekommendationer för panncentralen.

Rekommendationer interiört:

Panncentralen

- Byggnadens öppenhet är en viktig del av det arkitektoniska värdet och bör bevaras.
- Tak/väggar av siporexplank är delvis söndervittrade och behöver renoveras alternativt ersättas av nya. Dessa delar är mycket viktiga för rummets gestaltning, så nya plank ska ha samma utseende som befintliga.
- Räckan i rundstål har ett smäckert utförande. Om dessa behöver lagas eller kompletteras ska nya delar vara lika befintliga eller samspela med det ursprungliga utförandet.

Förbindelsebyggnaden

- Vid renovering/ombyggnad bör liknande material användas som redan finns i byggnaden.
- De synliga betongelementen är en viktig del av gestaltningen i entrérummet/trappan och matrummet och dessa ska bevaras.
- Ursprungliga dörrpartier med sidoljus ska bevaras.

Hallbyggnaden

- Monteringshallen utgörs av en mycket stor volym och är öppen för flexibla användningar. Den bara betongkonstruktionen och väggarna av siporexplank bör bevaras synlig. Full takhöjd bör bevaras i något parti, så att lanterninerna kan upplevas.
- Fönster längs fasad är numera igsatta och det är oklart om de ursprungliga glaspartierna finns kvar bakom plåten. Vid framtida användande av hallen fönstren tas fram igen.

4.2. Känslighets/tålighetsanalys

Följande känslighets/tålighetsanalys redovisas genom en färgskala som innebär riktlinjer för hur förändringstålga olika delar av byggnaden är. Den hanterar i första hand hela rum, men också konstruktiva byggnadsdelar som stompelare.

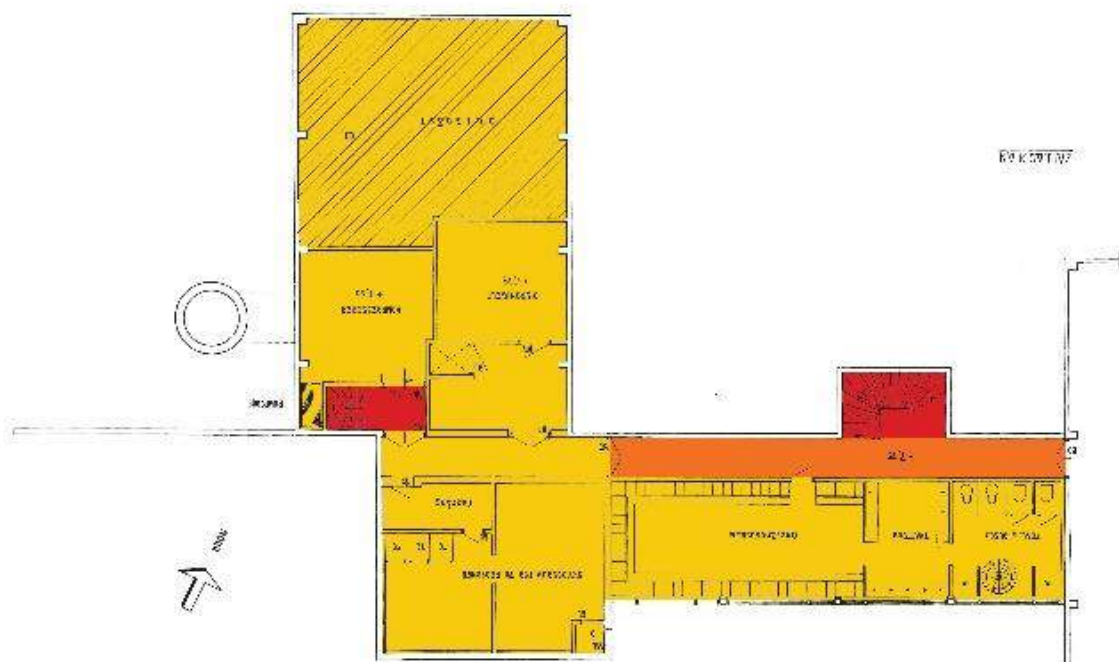
Markeringarna avseende ytterväggar och tak som känsligt respektive hög känslighet ska läsas som gällande både interiör och exteriör. För panncentral och förbindelsebyggnad redovisas även fasader. Då hallbyggnadens fasader har sentida plåtinklädnad redovisas inga fasadritningar, utan enbart bottenplan och takplan. plåtinklädnad

Analysen är ett komplement till kapitel 3.3, Värdefulla delar och detaljer, som redovisar vilka enskilda karaktärsdrag och byggnadsdelar som bör hanteras med särskild hänsyn vid ändringar. Den bör också samläsas med kapitel 4, Kvaliteter att ta till vara/Rekommendationer vid ändring. De tre materialen tillsammans avser ge ett underlag att konkret utgå ifrån vid ändringar.

Analysen bedömer byggnaden utifrån en skala med tre nivåer:

Hög känslighet (röd) innebär att mindre ändringar inom ytan kan genomföras under förutsättning att stor hänsyn visas för rummets/byggnadsdelarnas karaktär. Om material ersätts inom rödmarkerat område bör detta göras till material lika befintligt. Så långt möjligt är det också av vikt att det ursprungliga materialet bibehålls.

4.1.1. Källarplan panncentral och förbindelsebyggnad

Känsligt (orange) mot förändring innebär att befintliga värden är av sådan art att förändring kan göras under förutsättning att åtgärden görs med hänsyn till utpekade värden.

Tåligt (gul) innebär att rummet/byggnadsdelen är av föränderlig karaktär eller har givits en gestalt som saknar tydlig koppling till byggnadens kulturhistoriska bakgrund. Tåliga ytor bedöms kunna förändras utan påtagliga negativa konsekvenser för byggnadens kulturhistoriska värden.

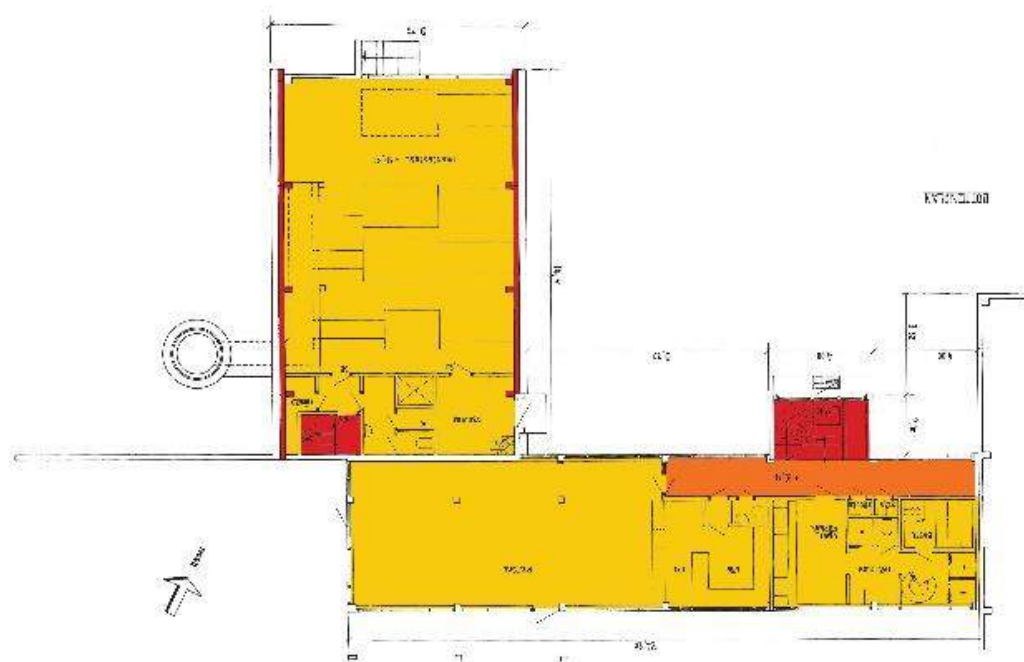
Sammanfattning av analys

Panncentralens planlösningar i källarplan och bottenplan bedöms som tåliga för förändring. Mezzaninvåningen, den gjutna trappan, fasader, tak och innerväggar med synlig betongkonstruktion bedöms som mycket känsliga för förändringar.

Förbindelsebyggnadens interiöra planlösning bedöms generellt som tålig för förändring. Entrén med trappa bedöms ha hög känslighet liksom tak och delar av fasaderna.

Hallbyggnaden bedöms som tålig för förändringar interiört. Innerväggar, takkonstruktion, pelare samt taklanterniner bedöms som vara mycket känsliga för förändringar.

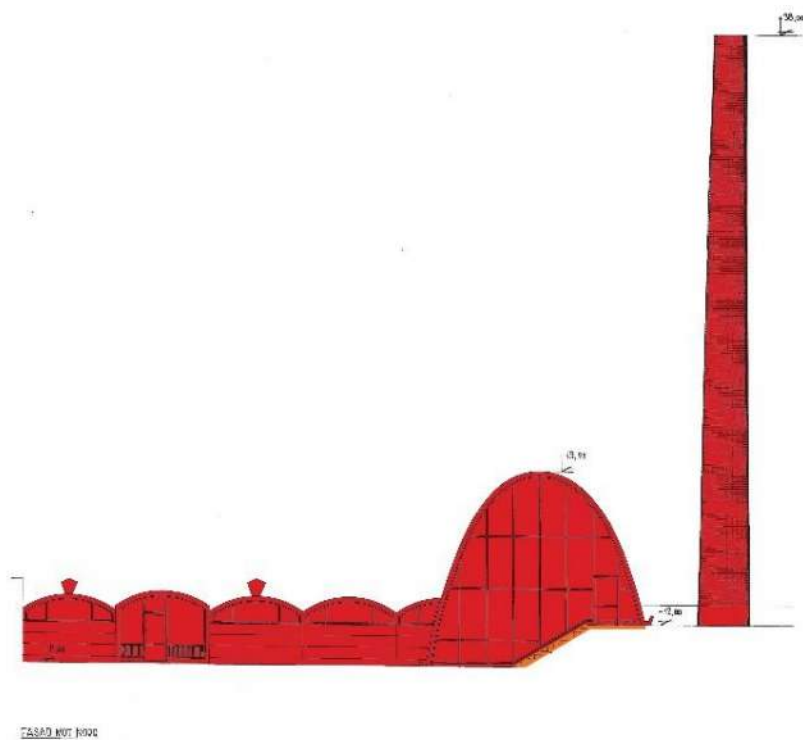
4.1.2. Bottenplan panncentral och förbindelsebyggnad

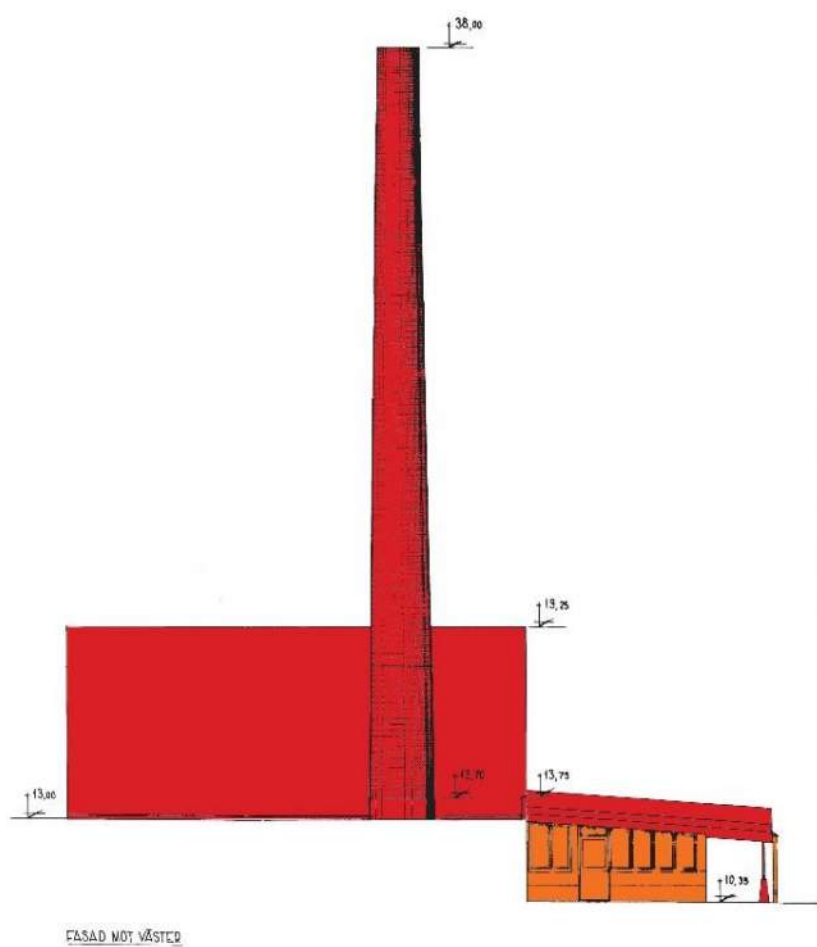
4.1.3. Vån 1 tr panncentral (mezzaningsvåning) och takplan förbindelsebyggnad

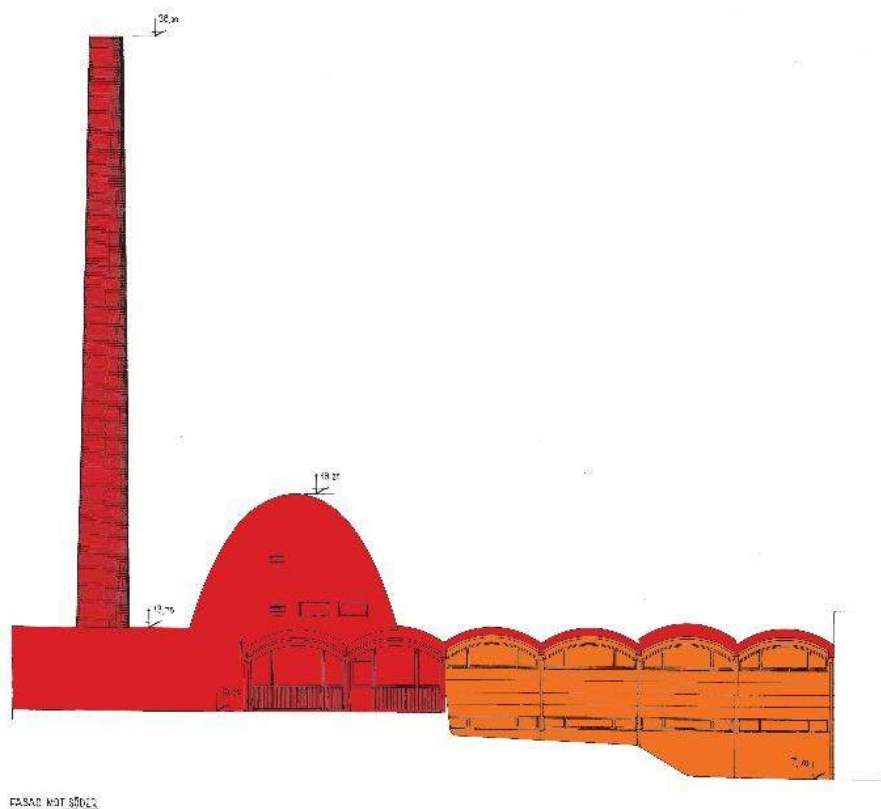
4.1.4. Fasad mot norr, panncentral och förbindelsebyggnad

4.1.5. Fasad mot väster, panncentral och förbindelsebyggnad

5.1.6. Fasad mot söder, panncentral och förbindelsebyggnad

The image is a detailed architectural floor plan of a rectangular building. The main structure is filled with a solid red color, while the surrounding area is yellow. The plan is divided into a grid of rooms by black lines. A large central hall is surrounded by smaller rooms. On the left side, there is a grey structure that appears to be an entrance or a connecting passage. A small red rectangular area is located near the bottom left corner of the main structure. The plan includes numerous small black dots, likely representing structural elements or furniture. The overall layout is symmetrical and organized.

5. HISTORIK

5.1 Södertälje södra

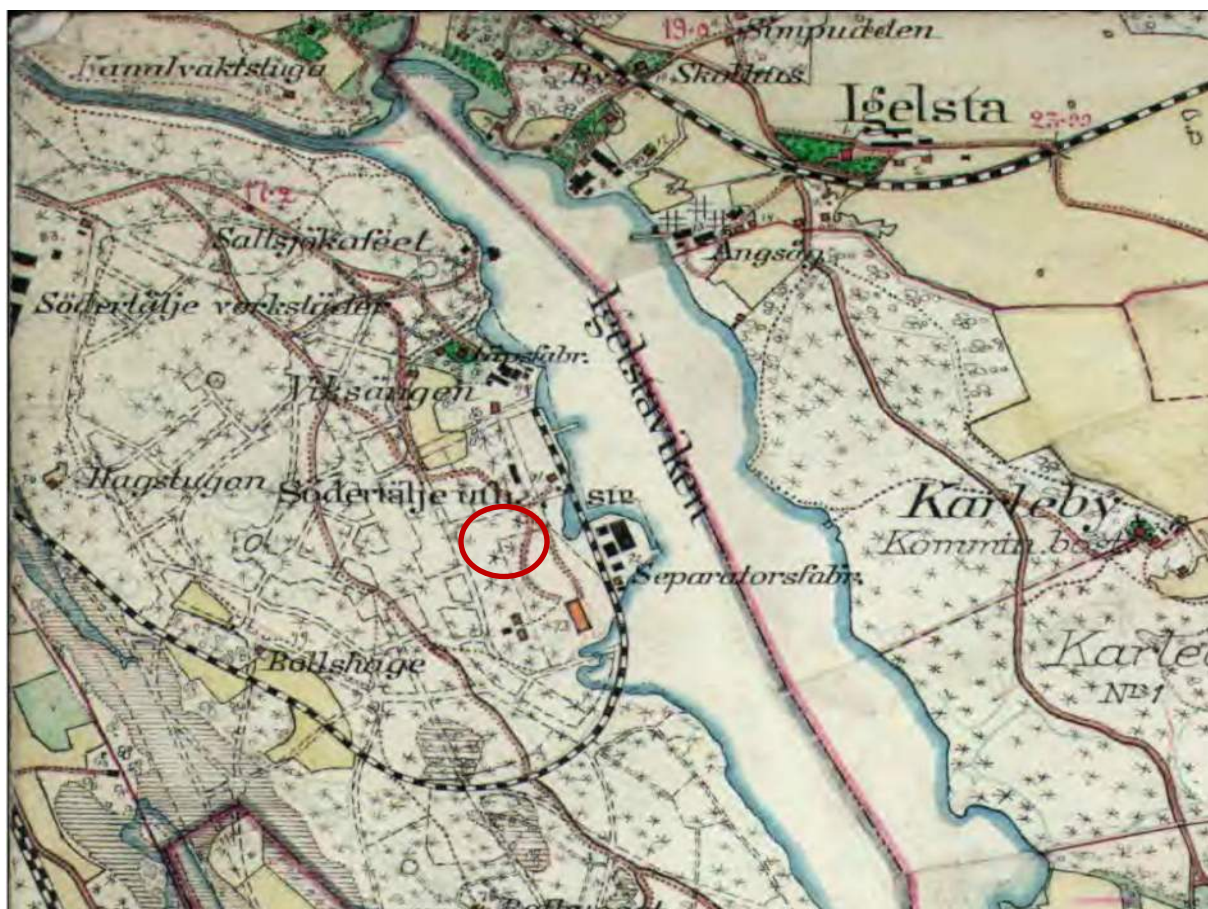
Mellan Torpaviken och Saltskogfjärden till Maren gick fram till år 1819 den urgamla, och för stadens tillblivelse så betydelsefulla, vattenleden som en gång förbundit Mälaren med Saltsjön. Kring tidigt 1900-tal påbörjades en breddning av vattenleden men projektet fick ge vika när Scania expanderade på 1960-talet och den går nu istället delvis under marken i en kulvert. Tanken var att anlägga en uthamn från Torpaviken men det genomfördes aldrig.

Området hette ursprungligen Kolpenäs och skänktes av Hertig Karl till staden i slutet av 1500-talet. Senare fick det namn Näset men har efter järnvägsstationen som stod klar år 1921 benämnts Södra.

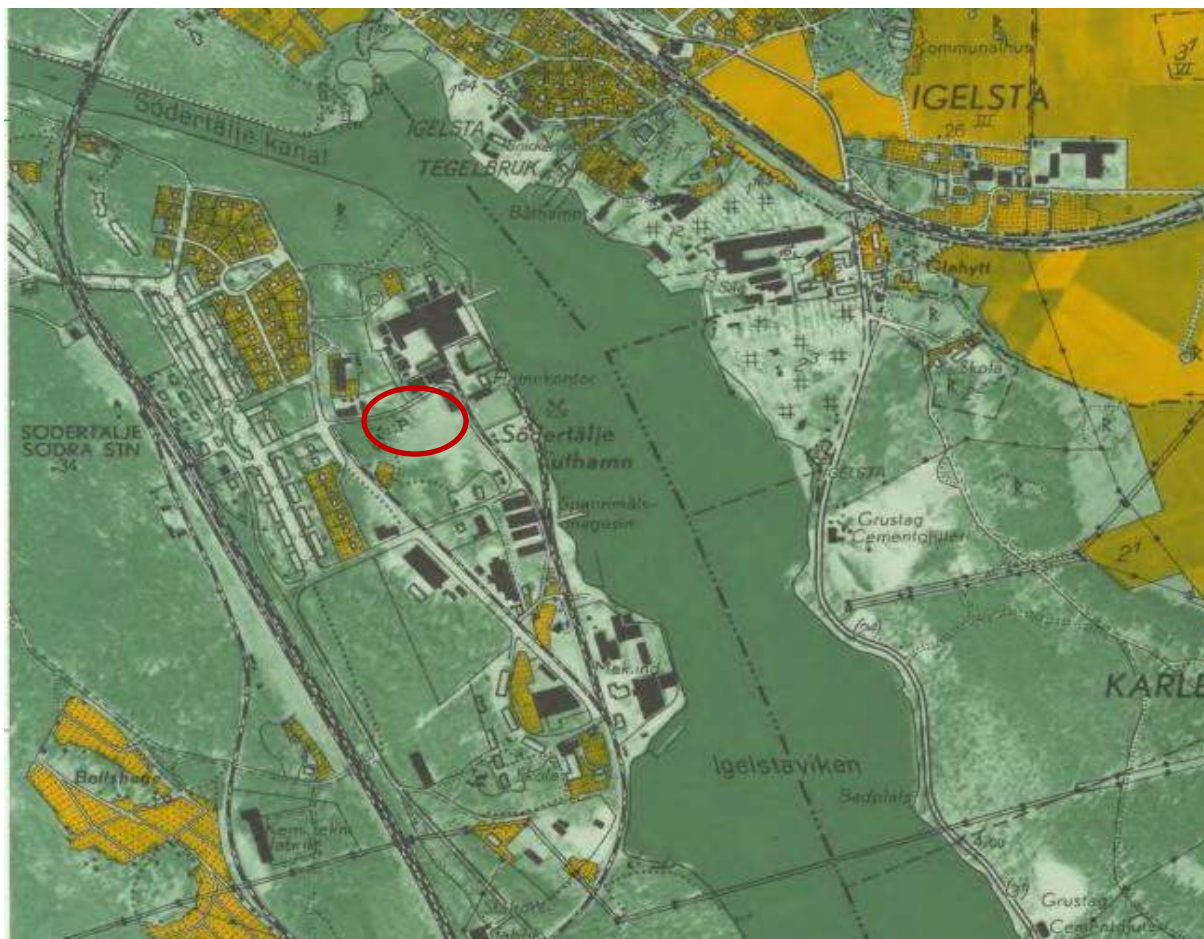
Sedan 1800-talets mitt har en etablerad industriverksamhet funnits i hamnområdet med en kraftig utveckling under 1940-talet då verkstadslokaler uppfördes i uthamnens norra del. På 1960-talet utvecklades hamnen till att bli en styckegodshamn.

Under 1800-talet låg Saltsjökafeét vid Hälsökullen samt ett intilliggande kallbadhus mellan 1888-1917. Näset, som utgjort donationsjord från Hertig Carl till staden, planlades i tomter under tidigt 1900-tal. Kring sekelskiftet 1900 fanns planer på att anlägga en helt ny stadsdel i nuvarande Södra och 1903 gjordes en stadsplan av Per Olof Hallman, en av sin tids ledande stadsplanarkitekter. Planen omfattade villabebyggelse, flerbostadshus, torg, varmbadhus, kyrka, saluhall och brandstation. Ett järnvägsspår skulle gå från Södertälje central till en station vid Uthamnen och därifrån skulle en spårväg leda till Havsbadet. Projektet kunde dock inte genomföras.

Under början av 1920-talet anlades stationen Södertälje Södra, idag Södertälje Hamn. En stadsplan, grundad på Hallmans plan, upprättades under 1920-talet av stadsarkitekten Cyrillus Johansson och Albert Liljenberg. Tio år senare exploaterades området med bostadsbebyggelse. Esplanaden som löper genom området är en kvarvarande del av Hallmans förslag och uppkallades efter Karl IX, tidigare Hertig av Södermanland.

Häradssekonomiska kartan från 1901-06 visar att järnvägen redan var etablerad i hamnen. De stora dragen i nuvarande planstruktur kan också ses som planerad exploatering. Platsen för bilmonteringshall mm är markerad. Lantmäteriet.

Ekonomisk karta av Södertälje södra och uthamnen från 1951. Fastigheten Isbrytaren 1 är markerad. Tomten är ännu obebyggd. Lantmäteriet

5.2 Uthamnen

Södertälje uthamn har anor sedan 1500-talet då där fanns en kaj varifrån koggar trafikerade norra Tyskland. Under 1500-1600-talen var det var främst järnvaror från Bergslagen och Södermanland som omlastats i Mälarhamnen och som utforslades vid Södra. I och med det bottniska handelstvånget 1636 ströps dock hamnen på sin trafik.

På 1860-talet etablerades en lysoljefabrik vid Framnäs som därför kallades för Oljebruket och i slutet av århundradet även en lådfabrik. AB Baltic, som tillverkade separatorer hade verksamhet i området från tidigt 1900-tal, År 1926 flyttade Blomqvists Verkstadsaktiebolag till Uthamnen med tillverkning av svarvar, blandningsmaskiner m.m. Under tidigt 1900-tal började kol fraktas från Uthamnen till Norra Södermanlands järnväg och 1919 byggdes Uthamnen ut. Kring 1935 uppfördes fabrikslokaler i norra delen av området för Siporex och för företag som sålde olika maskiner.

Under början av 1960-talet blev Uthamnen främst en hamn för styckegodstrafik.

5.3. Ostermans bilmonteringsanläggning

Bilmonteringshallen och panncentralen, nyligen uppförda. ArkDes.

1952 fick arkitekten Ralph Erskine uppdraget av AB Hans Osterman att rita en anläggning för import av engelska bilar i Södertälje. Planeringen utgick från att bilarna skulle bogseras från hamnen till fabriken för komplettering med bland annat stänkskärmar och säkerhetsbälten inför leverans till köpare. För detta ändamål utformades en verkstadshall med reservdelslager. Målet var att hallen skulle vara så flexibel som möjligt för att underlätta produktionsomläggningar och framtida utvidgningar av verksamheten. Av detta skäl utformades verkstadshallen för utvidgning åt såväl väster som öster. De

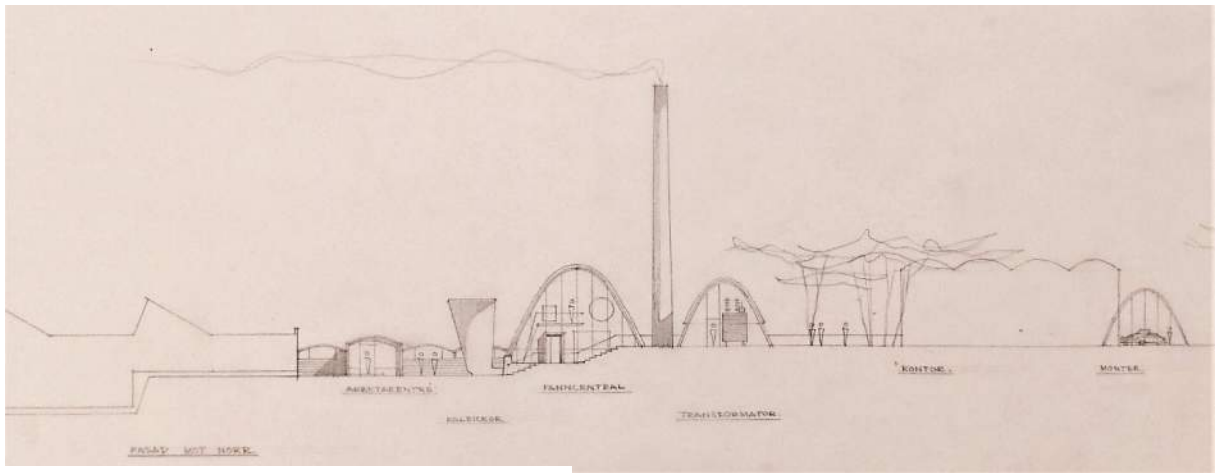
administrativa lokalerna i hallen – verkstadskontoret - utformades som en demonterbar konstruktion.

Fabriken uppfördes 1953 på Hansavägen i Södertälje uthamn. Anläggningen placerades inom ett arbetsområde i anslutning till hamnen och innehöll verkstadshall med kontor, personalbyggnad och panncentral. Beställare och byggherre av industriprojektet var AB Hans Osterman. Ralph Erskine ritade fabriken i samarbete med Lennart Bergström. Lindbergs ingenjörbyrå var konstruktör. Byggnads AB Projektor var huvudentreprenör för uppförandet av anläggningen. Erskines tidiga skisser visar att han prövade

Bilmonteringshallen från söder. Före påbyggnaden. Bilarna på parkeringen är av märket Austin och helikoptern i förgrunden är en Bell. ArkDes.

Lanterninerna utgjordes av dubbla glas med stålspröjs. Taket täcktes av två lager papp. I hallen gjordes monteringen av bilar vid ett löpande band. Verkstadskontoret gavs en

central placering för att arbetsledningen därifrån skulle kunna överblicka arbetet. Kontoret utfördes i stål och glas. Ett mindre kontor för återförsäljare placerades vid verkstadshallens östra gavelvägg.

Kravet på en enkel, flexibel och generellt användbar anläggning var en bärande idé för konstruktionen av hallbyggnaden. Det fanns även önskemål om kort byggtid. Därför valdes monteringsfärdiga byggnadselement, eftersom dessa kunde beställas och schaktning kunde utföras samtidigt som ritningsarbetet slutfördes. Hallens, liksom panncentralens, bärande stomme är en konstruktion med pelare och balkar i strängbetong, vilka anlände färdiga till byggarbetsplatsen. Väggarna är utförda i fabriksstillverkade plankor av siporex (lättbetong).

A black and white photograph of a large, modern industrial building. The building features a flat roof and a facade of light-colored panels. A prominent curved ramp leads from a paved road to a loading dock area. The building has large windows, some of which are covered with dark material. In the background, other industrial structures and a tall chimney are visible. A car is partially visible on the right side of the frame.

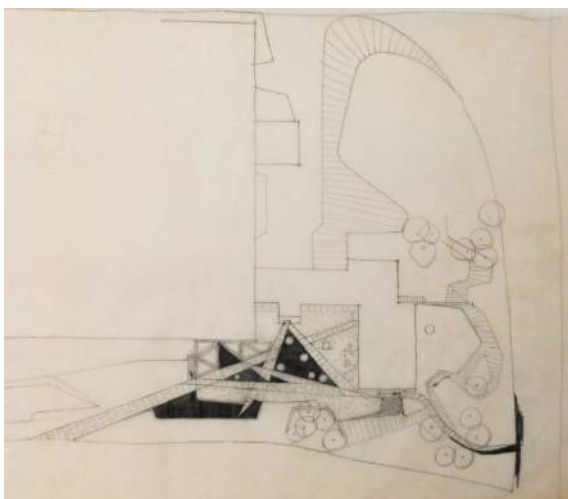
Hallen från öster, med uppkörningsrampen och den lilla kontorskuren. ArkDes.

Förbindelsebyggnaden med personalmatsal samt fläktrummet med bågformigt tak. ArkDes

Yttre miljö

Omsorgen om och intresset för växtligheten är påfallande och utgör en viktig kommentar till de hus Ralph Erskines ritade. På hans ritningar finns träd och annan vegetation ofta konkret angiven. Förhållandet mellan landskap och hus och anpassningen dem emellan engagerade Erskine i hög grad.

Ralph Erskines skiss av utemiljön, där markbeläggning och befintliga träd finns markerade. ArkDes

Senare ombyggnader

Verksamheten vid anläggningen har varierat sedan uppförandet. 1968 fick hallen en större tillbyggnad i söder.

I slutet av 1970-talet genomfördes flera ombyggnader av hallen och betongfasaden tilläggsisolerades med korrugerad plåt.

Panncentralen och personalbyggnaden är fortfarande i bruk för sina ursprungliga ändamål och är i stort sett oförändrade sedan uppförandetiden. Endast mindre interiöra ombyggnader har utförts i personalbyggnaden. Hallbyggnaden används för närvarande som lager och sorteringshall för Postnord.

AB Hans Ostermans

Hans Osterman startade 1908 sin bilfirma, AB Hans Osterman. I takt med bilismens snabba tillväxt expanderade också företaget och var i många år Sveriges största bilföretag. Osterman hade från 1915-1916 kontakt med General Motors och fick 1918 generalagenturen för Cadillac och Buick. Osterman var även drivkraften bakom etableringen 1928 av GM:s sammansättningsfabrik i Hammarbyhamnen i Stockholm. Från 1920 hade företaget eleganta försäljningslokaler på Birger Jarlsgatan 18, som gick under namnet Ostermans marmorhallar och i slutet av 1930-talet fanns här Europas största bilutställning. År 1920–1921 var Hans Osterman även VD för AB Scania-Vabis i Södertälje.

Ostermans marmorhallar. Birger Jarlsgatan i Stockholm, Pressvisning av Austins nya bilmodeller, 1952. SSM

Hans Osterman var VD för sitt företag till sin död 1941. Verksamheten fortsattes därefter av hans änka Ebba Looström och av brorsonen Lennart Osterman fram till 1961. Företaget såldes 1979.

Lennart Osterman grundade även AB Aero Service 1943. I november 1946 importerades den första helikoptern, en Bell 47B till Sverige. Företaget bytte då namn till Ostermans Aero AB och fick agenturen för Bell Helicopters för hela Skandinavien. Anläggningen i Södertälje användes även som helikopterverkstad.

Byggnaden från nord-väst. Panncentralens höga skorsten samspelar tydligt med tallarna. ArkDes stammar.

5.4 Arkitekten Ralph Erskine

Ralph Erskine, född 24 februari 1914 i London, död 16 mars 2005 i Drottningholm i Ekerö, var en brittisk-svensk arkitekt, som fick professors namn 1999. Ralph Erskine var en av förgrundsgestalterna inom svensk arkitektur under en stor del av 1900-talet. Hans arbete i Skandinavien uppmärksammades även internationellt och hans arkitektur präglades av hänsyn till klimat och miljö. Ett av Erskines sista arbeten var Greenwich Millennium Village i London där han var tongivande engagerad ifrån 1997 och fram till sin död 2005.

Efter studier på Regent Street Polytechnic i London kom Ralph Erskine 1939 via Danmark till Sverige och snart anlände han till Stockholm där han imponerades av Ragnar Östbergs stadshus och av Gunnar Asplunds, Sven Markelius och Sigurd Lewerentz arbeten. Han ville studera den svenska funktionalismen inom arkitektur och formgivning. Speciellt uppmärksammade han Stockholmsutställningen 1930. Han fångades av välfärdssamhällets tankegångar och av det nära sambandet mellan formgivning, arkitektur och socialt ansvarstagande.

Redan år 1939 startade Ralph Erskine sitt eget arkitektkontor med namnet Ralph Erskine Architect and Planner. 1944-1945 fortsatte han med sina arkitekturstudier på Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Under 1960-talet var han med i den så kallade ETG-gruppen tillsammans med Anders Tengbom och Léonie Geisendorf. ETG-gruppen lämnade bland annat ett uppmärksammat förslag till omdaning av Nedre Norrmalm, som dock aldrig genomfördes.

Som inflyttad till Sverige och naturälskande människa såg Erskine klimatets och naturens inverkan på byggnadernas utformning. Han använde främst solljuset i skapandet av byggnader och stadsplaner. Solljus och solvärme utnyttjades effektivt vid placering och utriktning av byggnader i landskapet och "solfångare" skulle samla det svaga vinterljuset och reflektera det in i byggnaden. Ralph Erskine hade under hela sitt liv ett stort inflytande över den svenska och internationella arkitekturdebatten. Han verkade målmedvetet för arkitekturens politiska och sociala möjligheter i samhällsbygget.

Erskine var produktiv. Redan vid 40 års ålder,

1954, hade han utfört över 30 projekt. Den goda tillgången på uppdrag gjorde att han fick möjlighet att pröva olika arkitekturstilar och på så sätt utvecklade han ett mycket personligt formspråk och förhållande till arkitekturen. Att finna en funktionell byggnadsform åt produktionen framträder som ett bärande tema i Erskines industriprojekt. Erskine arbetade under årens lopp parallellt med flera olika stilar i sina arkitektuppdrag, men de funktionalistiska idealen bevarades alltid. Det första industriuppdraget fick Erskine 1947 när han kontaktades av Hästens sängar i Köping för att rita en anläggning med kontor, produktionslokaler, renseri och garage. Sedan följde en serie industriuppdrag under 1950-talet, som avslutades med ett bageri åt Pågens i Malmö 1960. Det är under denna period som Erskine framträder som industriarkitekt. Därefter upphör, som ett tidens tecken, beställningarna från industrin. Erskines industribyggnader skulle vara funktionella, ibland enbart ett skal för produktionen, och uppfylla höga krav på flexibilitet. Formspråket utvecklades utifrån investeringar i arkitektonisk kvalitet.

Näringslivets varierande intresse för hans arkitektur vann tidigt internationell ryktbarhet. Industriuppdragen fick Erskine genom Evert Lindberg, som var konstruktör med egen firma. Samarbetet dem emellan resulterade i flera uppmärksammade industriprojekt.

Ralph Erskine fick många nationella och internationella utmärkelser; han var bl.a. medlem av Kungliga Akademien för de fria konsterna, hedersdoktor vid Lunds tekniska högskola, hedersmedlem av Bund Deutscher Architekten och hedersmedlem på Konstnärsklubben. 1987 fick han Royal Gold Medal for Architecture av Royal Institute of British Architects.

Vart tredje år delar Nordic Found ut Ruth and Ralph Erskine Prize för sociala och ekologiska innovationer.

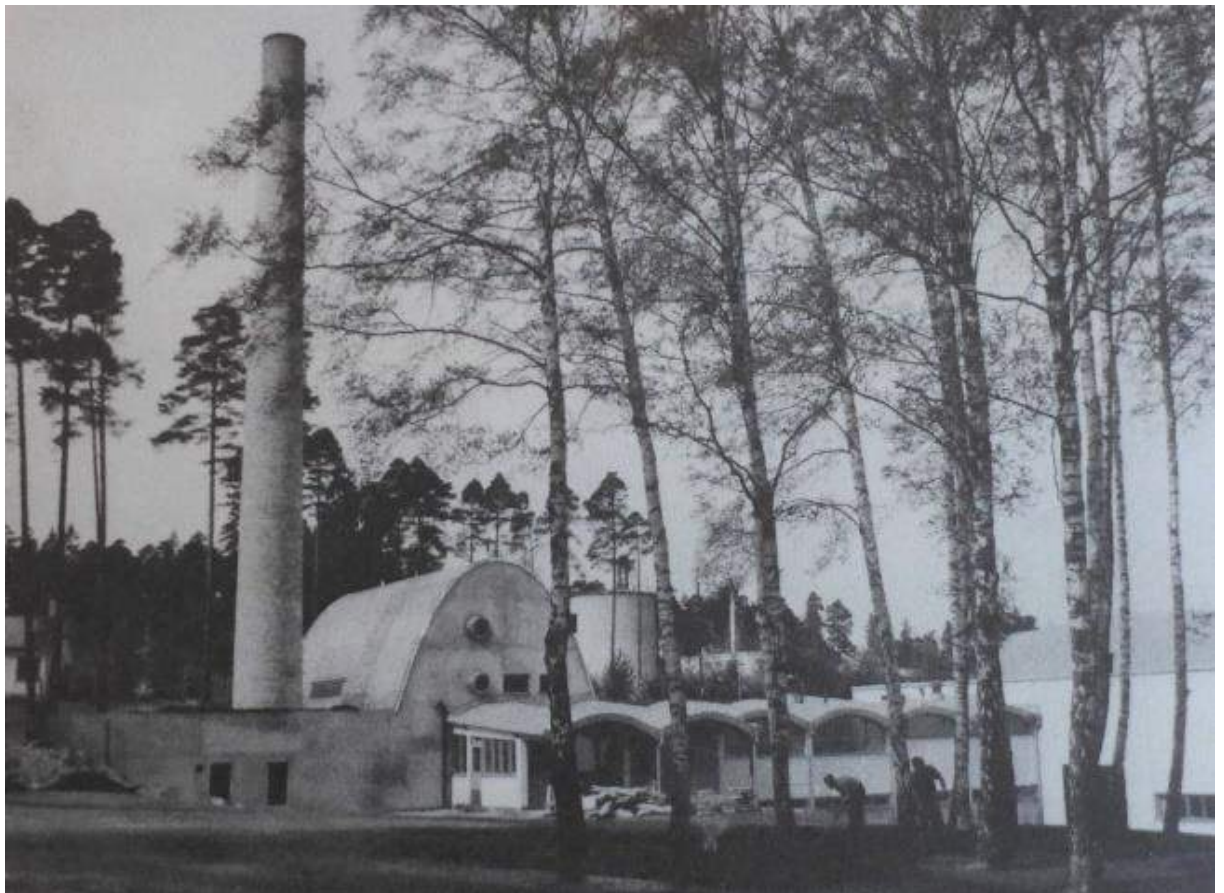
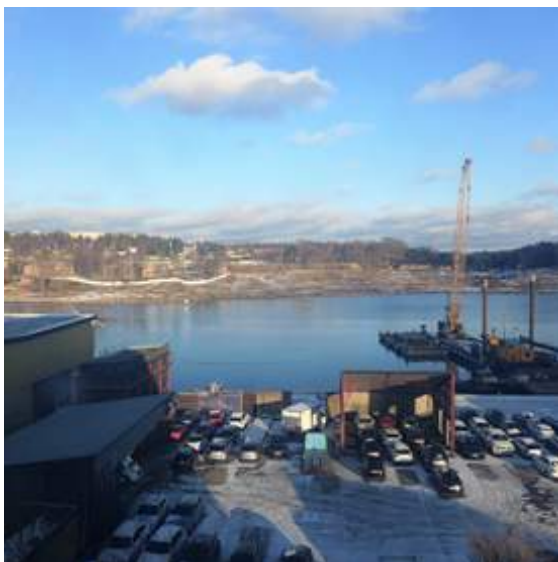

Foto fr boken Erskine Arkitekt.

6. NULÄGESBESKRIVNING

6.1. Hamnområdet

Södertälje uthamn är ett industriområde präglat av både större och mindre anläggningar och verksamheter. Visuellt domineras det av hamnmagasinet och den höga, yngre silo som på 1960-talet ersatte magasinet. I övrigt är bebyggelsen låg och utbredd, med främst större, låga hallar i en storskalig kvartersstruktur. Området sluttar österut mot hamnen där vissa rester av tidigare hamnverksamhet finns kvar, som järnvägsspår och en lastkran för lastning och lossning av gods. I väster gränsar industriområdet till småskalig flerbostadsbebyggelse och mindre villaområden, anlagda intill järnvägen och motorvägen som utgör en tydlig västlig barriär. Här finns också stationen Södertälje hamn, vars stationshus utgör ett av kommunens fyra byggnadsminnen.

6.2. Exteriör

Grund

Hela anläggningen -hallbyggnad, förbindelsebyggnad och panncentral - har grundläggning av betongplatta på mark. Skorstenen är grundlagd med åtta betongpålar.

Panncentral

Panncentralen har en stomme av strängbetongbågar (armerad betong). Även entresolbjälklaget och trapporna är konstruerade av strängbetong. Betongbågarna fungerar även som takstol och är beklädda med lättbetongplank/siporexplank. Betongelementen är tydligt redovisade som en del av konstruktionen.

Panncentralen har olika fasadmaterial. Södra gaveln är putsad och avfärgad i grå-beige och norra gaveln utgörs av stål- och glaspartier. Det bågformade taket, som även fungerar som väggar mot öster och väster, är klätt med falsade aluminiumplåtar.

Panncentralens tak är belagt med falsade aluminiumplåtar.

Skorstenen är murad av tegel och vilar på en betongsula med åtta betongpålar.

Förbindelsebyggnad

Förbindelsebyggnaden har en stomme av strängbetongpelare och betongbjälklag.

Den norra fasaden utgörs av siporexplank medan södra fasaden är putsad och delvis är klädd med korrugerad plåt under senare tid.

Förbindelsebyggnadens vågformiga yttertak är belagd med takpapp.

På södra sidan är taket förlängt och täcker en uteplats.

Hallbyggnad

Hallbyggnadens bärande stomme är en konstruktion med pelare och balkar i strängbetong. Hallen omfattar tre skepp där spännvidden är 18 m vardera. Väggarna är utförda i siporexplank.

Hallbyggnadens fasader täcks av korrugerad plåt på alla synliga sidor.

På västra sidan finns en bågformad utbyggnad klätt med aluminiumplåt.

Hallbyggnadens sågtandade yttertak utgörs av glaslanterniner med stålprofiler med täta delar täckta med takpapp emellan.

På östra sidan finns stora portar i anslutning till en lastkaj och en entrédörr för personal och västra sidan finns en större port klädd i träpanel. Östra, norra och västra fasaden har horisontella band av träfönster (ej ursprungliga).

6.3. Interiör

Panncentralen

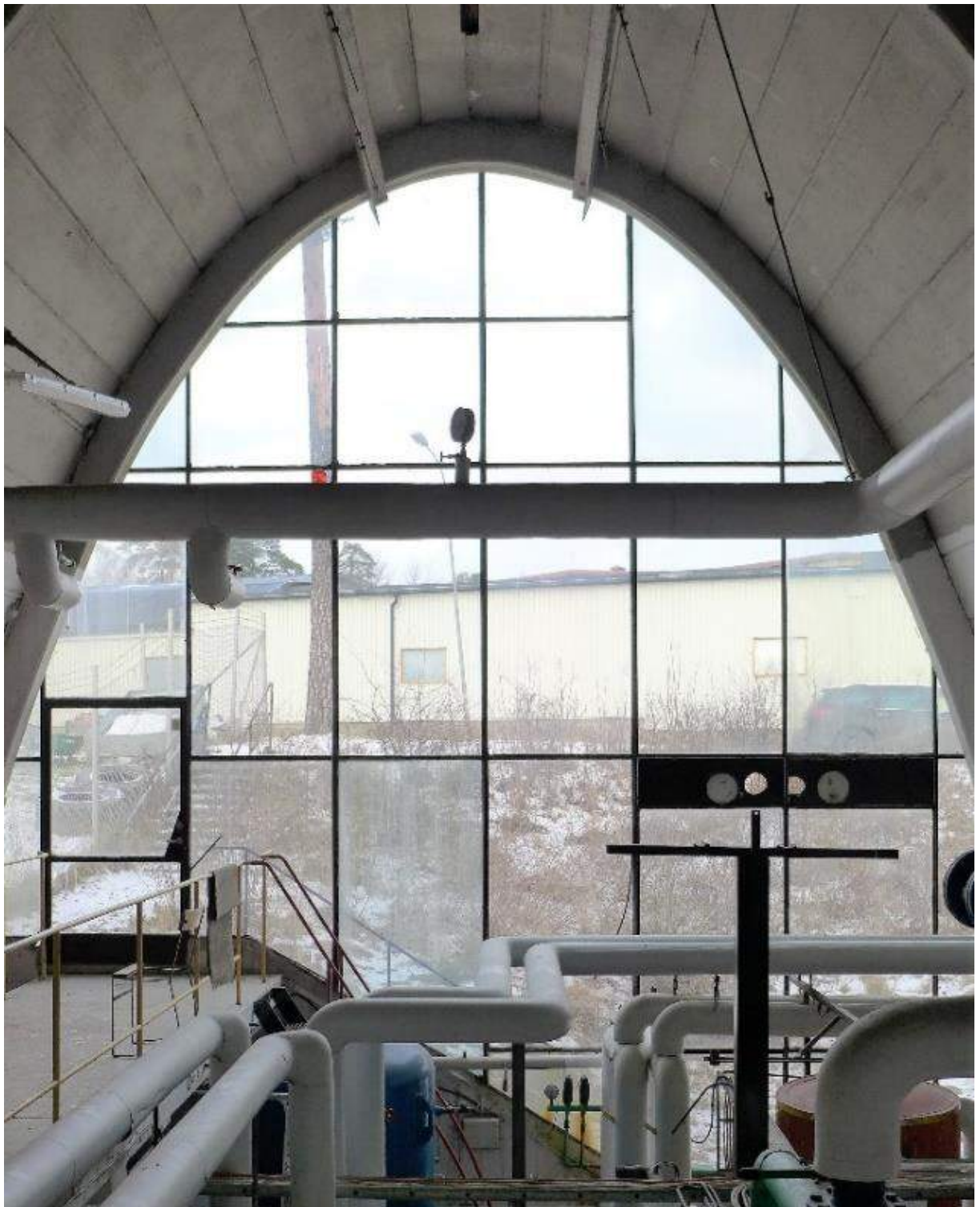
Golven i panncentralen är gjuten betong samt vissa delar av halv våningen av durkplåt. Det lilla kontorsutrymmet har linoleummatta.

Väggar och tak av siporexplank.

Trappor och brygga i panncentralen har räcken i smidesstål.

Dörrpartier med släta foder finns vid

kontorsutrymmet, i anslutning till trapphallen samt till toalettutrymmen i källaren. Träffönster med fönsterbänkar finns i kontorsutrymmet och förrummet.

Förbindelsebyggnad

Förbindelsebyggnaden har linoleummattor i personalutrymmen och grå terrazzogolv i trappa och korridor.

Byggnaden har gjutna betongelement som bärande väggar samt mellanväggar av lättmaterial.

Takvalven är i gjuten betong.

Byggnaden är inredd med ett fåtal enkla material i personalmatsal, kontorsutrymme samt omklädningsrum med dusch mm.

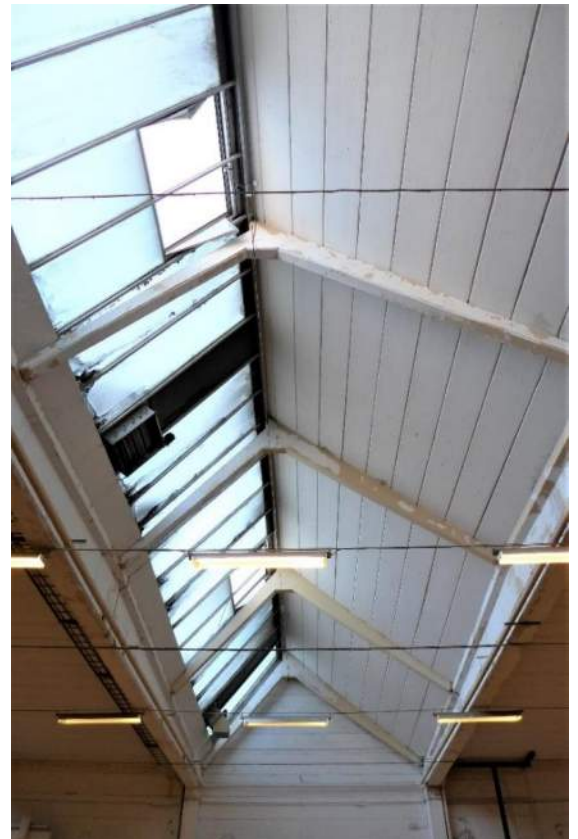
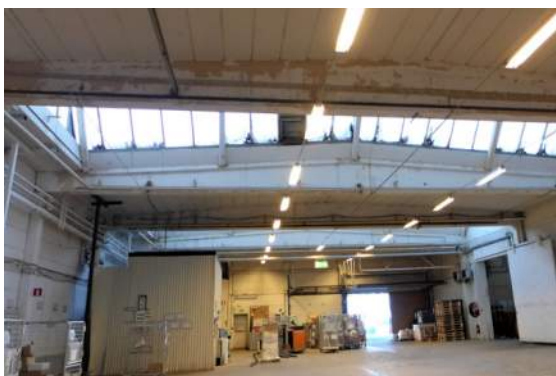
Hallbyggnad

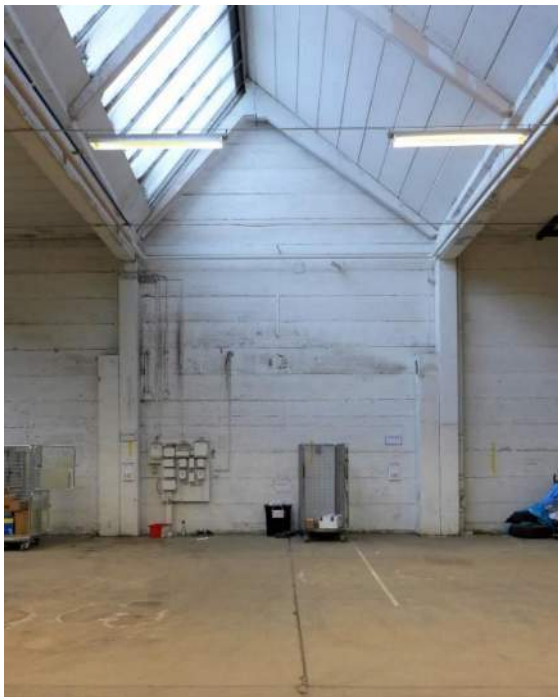

Hallbyggnaden har gjutet betonggolv och väggar av siporexplank.

Innertak är av siporexplank mellan raderna av lanterniner.

Den stora hallbyggnaden saknar i stort sett inredning. Endast ett litet, ursprungligt kontorsutrymme är inrymt i byggnadens nordöstra hörn.

BIL 1. TIDIGA SKISSER OCH HISTORISKA FOTOGRAFIER, KÄLLA ARKDES

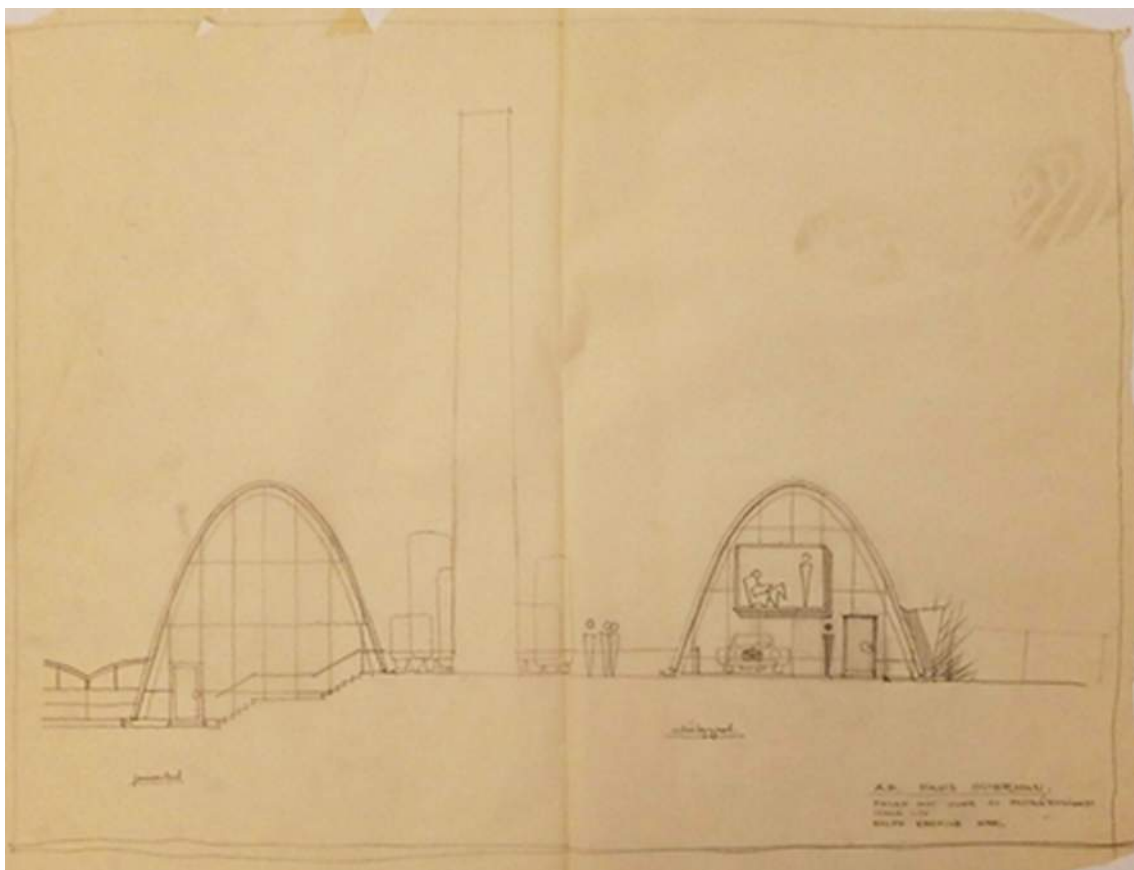
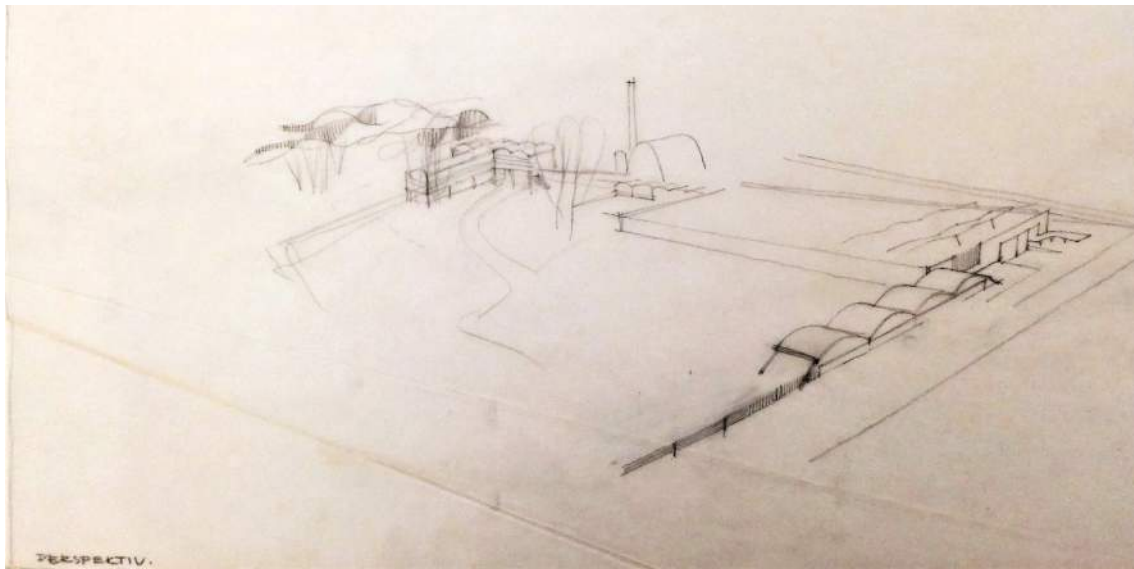

Foto fr boken Erskine Arkitekt

Foto fr boken Erskine Arkitekt

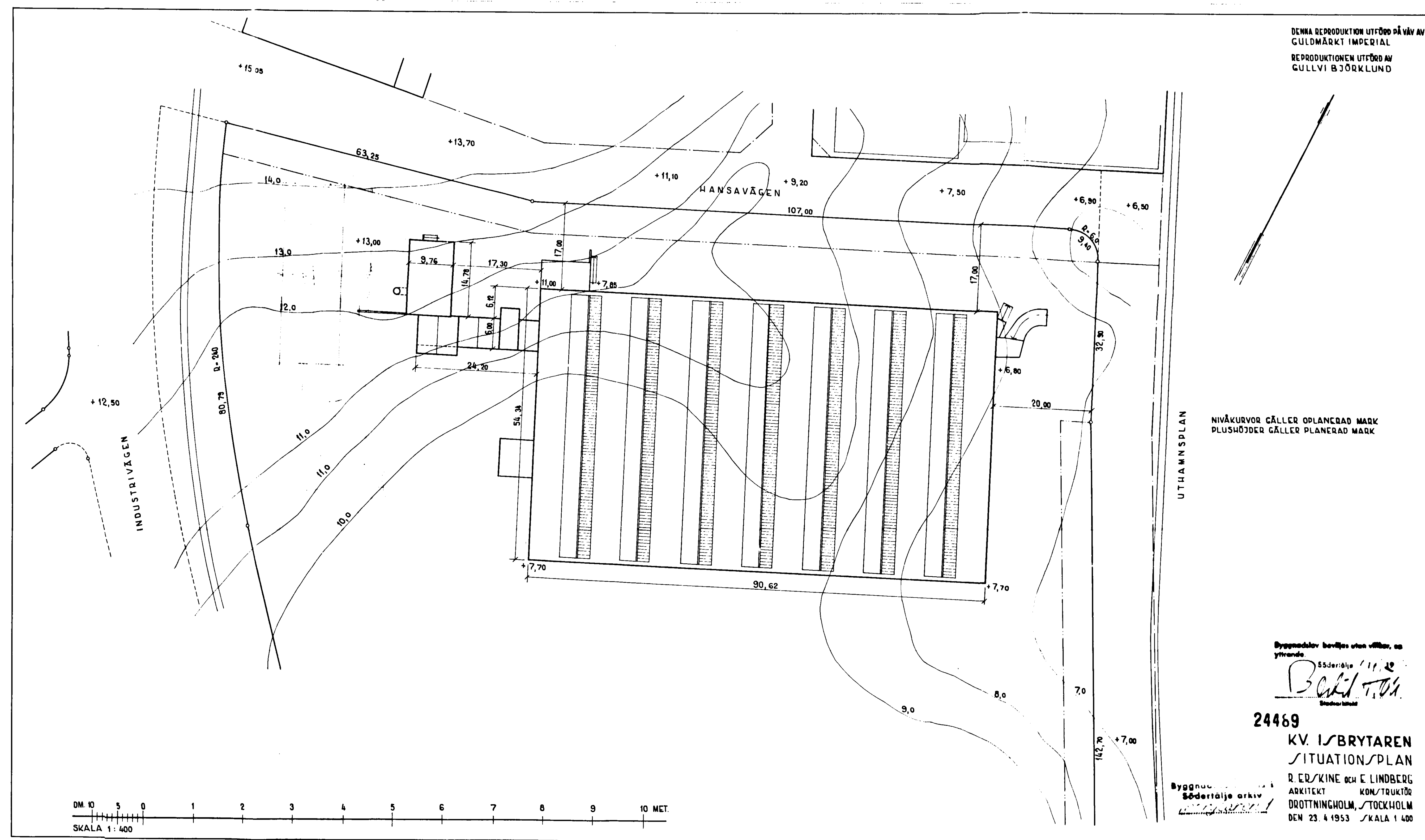

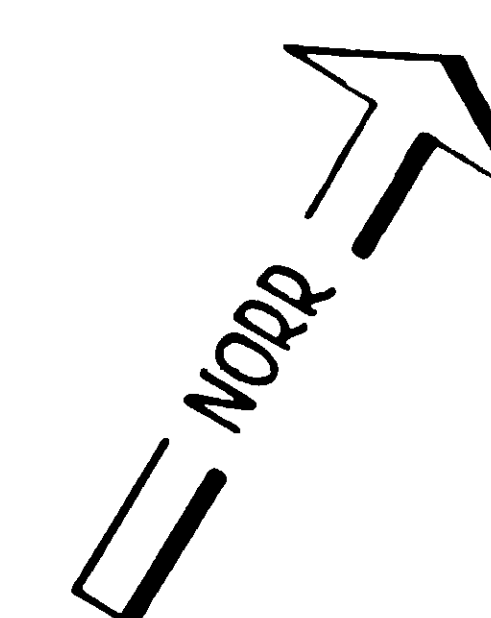
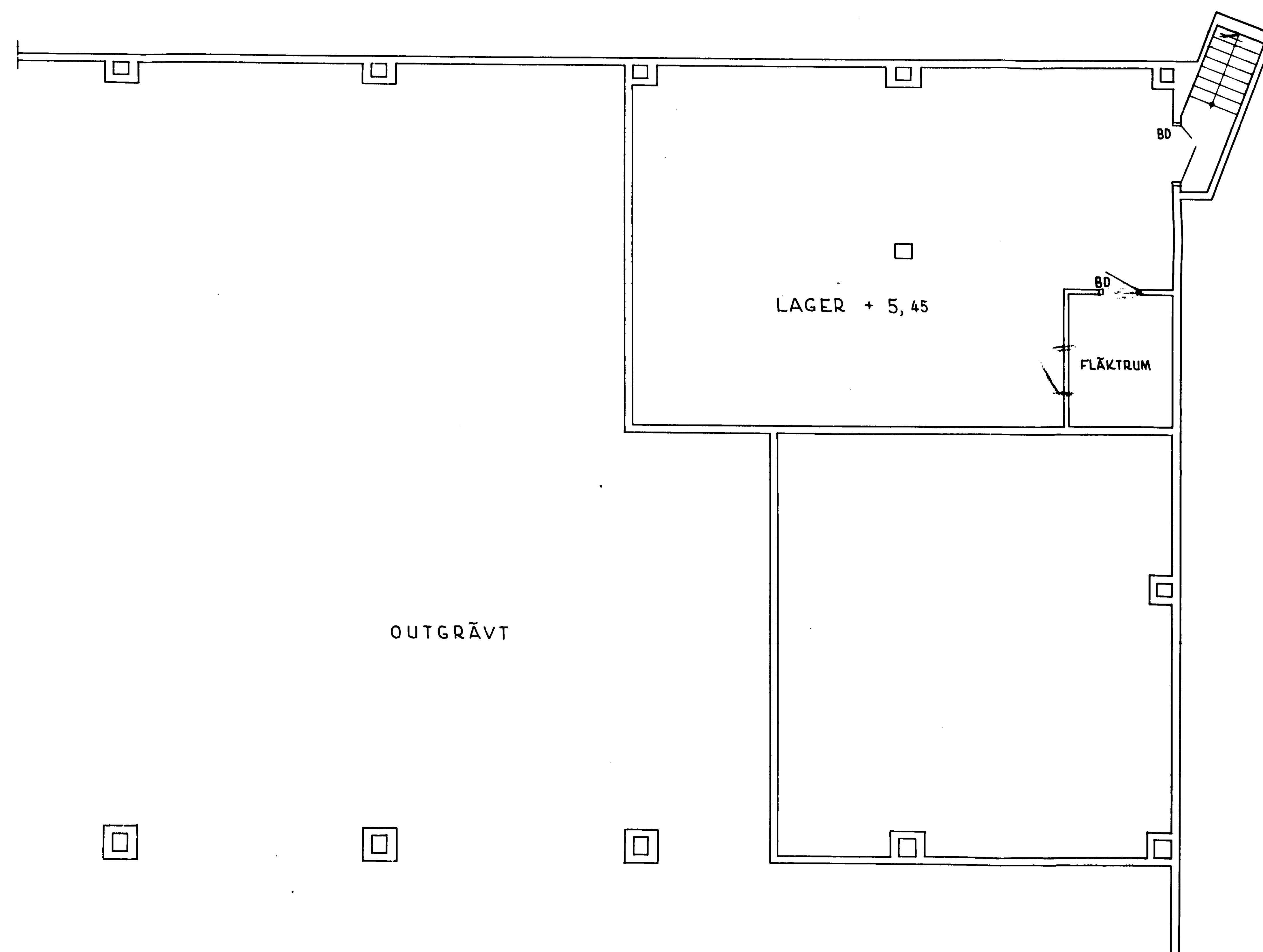
ArkDes

Birger Jarlsgatan 18, Ostermans marmorhallar. Pressvisning av Austins nya bilmodeller, 1952. SSM

DENNA REPRODUKTION UTFÖRD PÅ VÄV AV
GULDMÄRKT IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

LAGER I KÄLLARVÅN.

Byggnadslov beviljas utan villkor, se
yttrande.

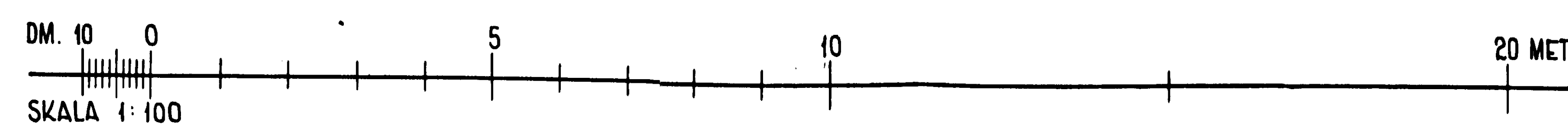
Södertälje 215 19 53
[Signature]
Stadsarkitekt

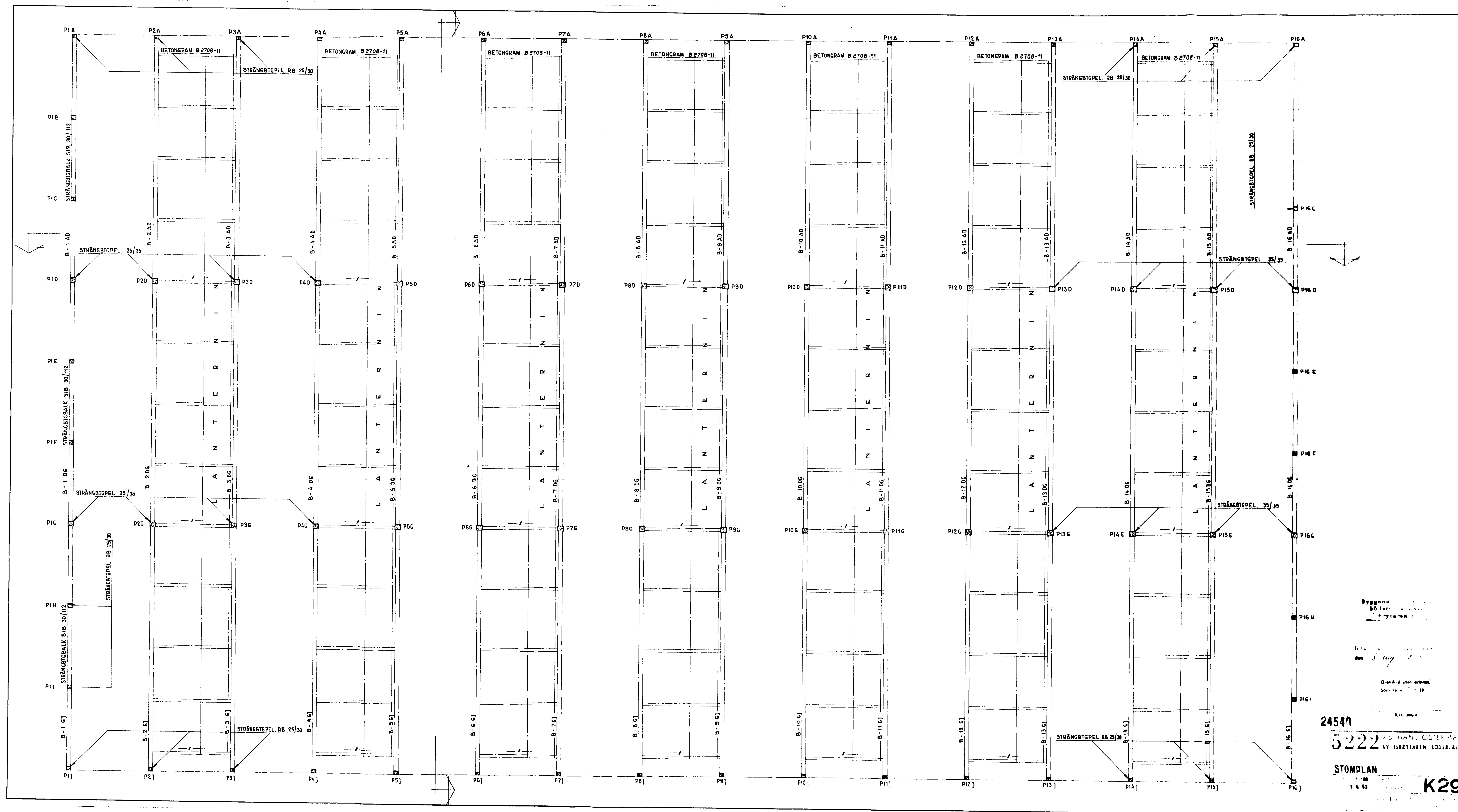
24430

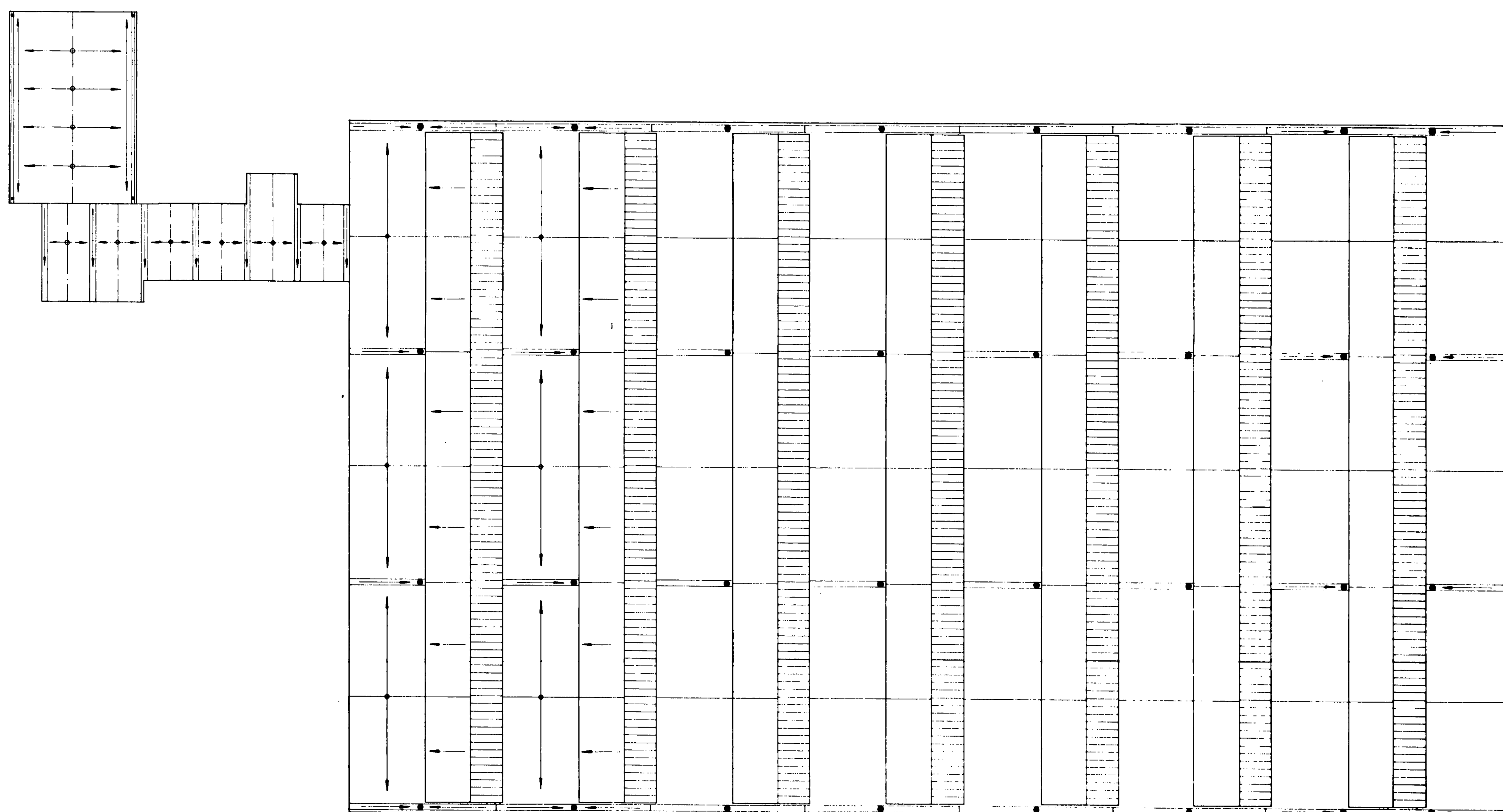
KV. ISBRYTAREN
HALLBYGGNAD

Byggnadsnämndens i
Södertälje arkiv
Isbrytaren 1

R. ERSKINE OCH E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 23. 4. 1953 SKALA 1:100

Tilbudt af: Udstedt af: Bygget af: 1930

Bygget af: 1930
Sønderjyske arkiv
Indskrevet af: 1930

24541

5222 AB. HANS OSTERMAN
KV. ISBRYTAREN, SØDERTALIE

TAKPLAN

1:200

1:100

1:50

1:25

1:12.5

1:6.25

1:3.125

1:1.5625

1:0.78125

1:0.390625

1:0.1953125

1:0.09765625

1:0.048828125

1:0.0244140625

1:0.01220703125

1:0.006103515625

1:0.0030517578125

1:0.00152587890625

1:0.000762939453125

1:0.0003814697265625

1:0.00019073486328125

1:0.000095367431640625

1:0.0000476837158203125

1:0.00002384185791015625

1:0.000011920928955078125

1:0.0000059604644775390625

1:0.00000298023223876953125

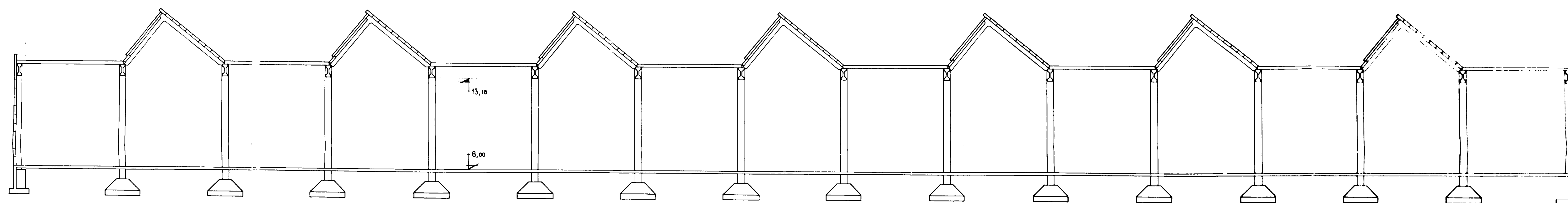
1:0.000001490116119384765625

1:0.0000007450580596923828125

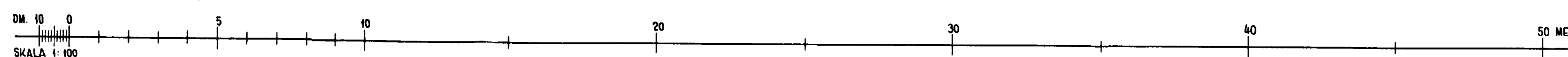
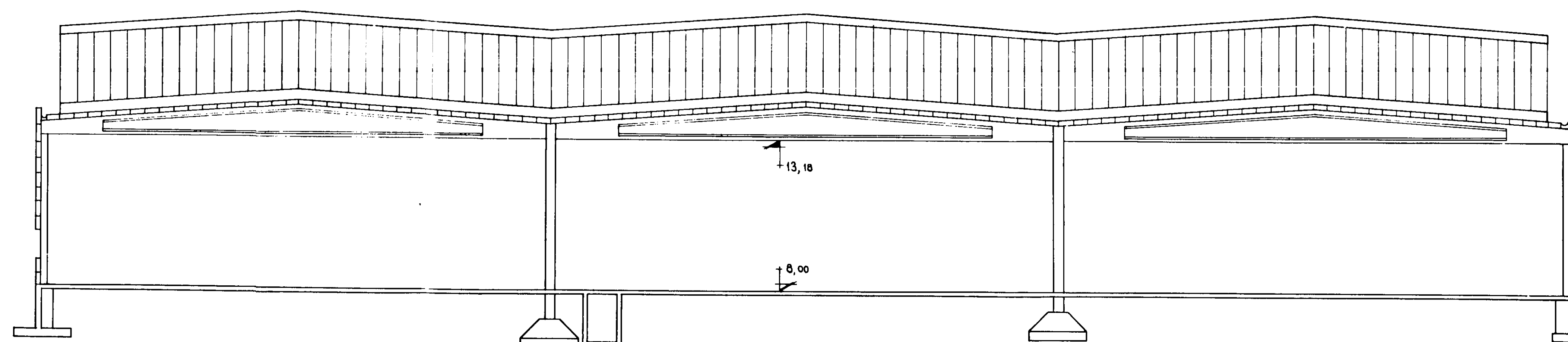
1:0.00000037252902984619140625

K48

LÄNGDSEKTION

TVÄRSSEKTION

DESSA REPRODUKTION UTTAGD 14.4.53
GILLER OCH HÄR OCH
REPRODUKTIONEN UTTAGD 14.4.53
GILLER OCH HÄR OCH

Byggnadsnämnden i Stockholm
Svea Huset
Svea Huset
Svea Huset

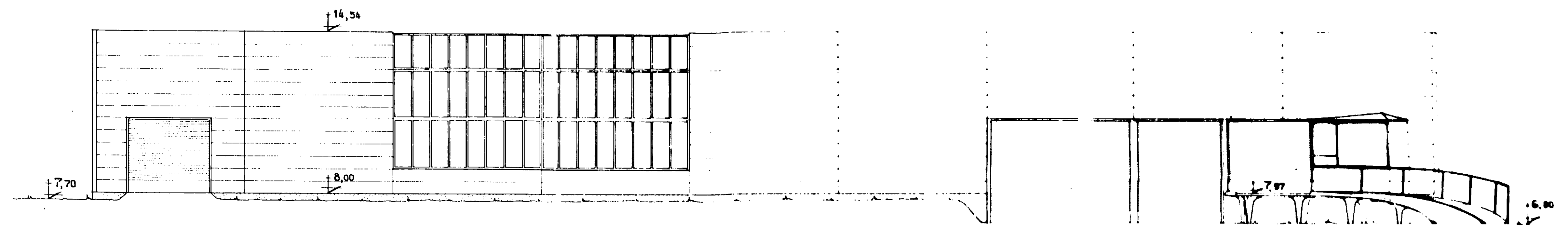
24492

KV. I/BRYTAREN
HALLBYGGNAD

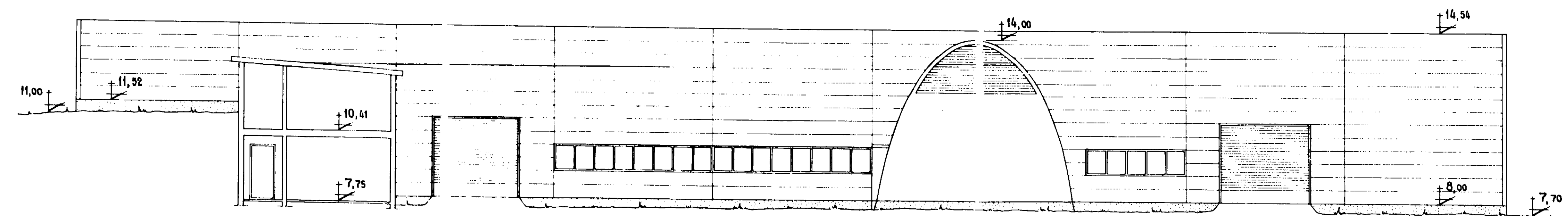
R. ER/KINF. och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 23.4.1953 / SKALA 1:100

Byggnadsnämnden i Stockholm
Svea Huset
Svea Huset
Svea Huset

DEMA REPRODUCTION UTÖFÖR ÅR VÅR AV
GULDWÄRKT IMPERIAL
REPRODUCTIONER UTÖFÖR ÅR
GULVET BJÖRKLUND

FASAD MOT ÖSTER

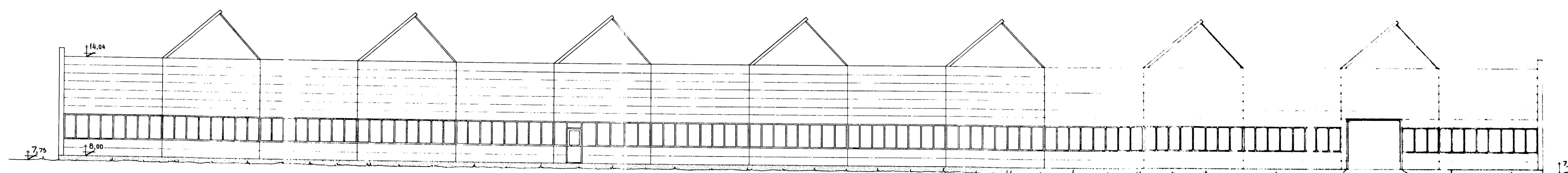
FASAD MOT VÄSTER

0 10 20 30 40 50 MET.
SKALA 1:100

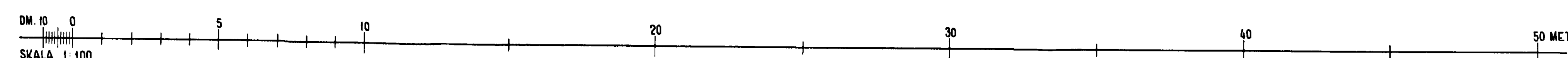
Byggnads- och arkitektkontor
Söderströms arkitekt
Söderström

24493 KV. I/BRYTAREN
HALLBYGGNAD
D. ER/VINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 23 Å 1953 / SKALA 1:100

ÖFVERREPRODUCTION UTFRÅD PÅ VÄN AV
GULDMÄKT IMMERIAL
REPRODUCTIONEN UTFRÅD AV
GULLVI BJÖRKLUND

FASAD MOT SÖDER

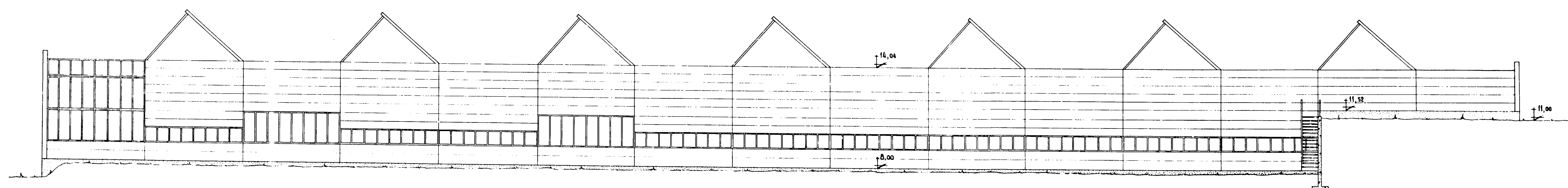
Byggnadsnämndens i
Södertälje arkiv

24494

Byggnadsnämndens i
Södertälje arkiv

KV. I/BRYTAREN
HALLBYGGNAD
R. ER/KINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTOR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 25 4 1953 /SKALA 1:100

ÖNNA REPRODUKTION UTFRÖD PÅ VÄV AV
GULDMÅSKYT IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

FASAD MOT NORR

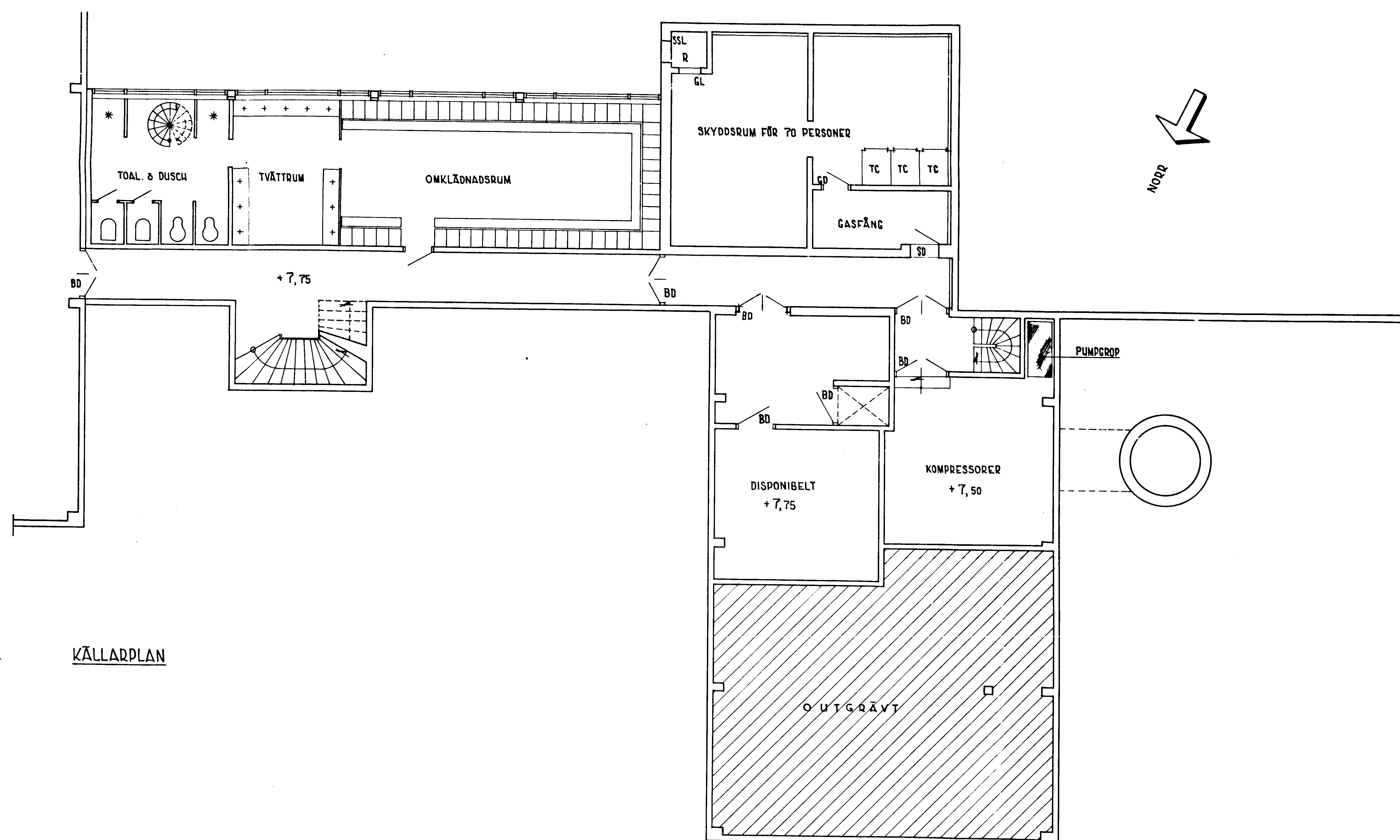
Byggnadslov beviljas utan villkor, se
yttrande. Söderström 1/10
Söderström

24495

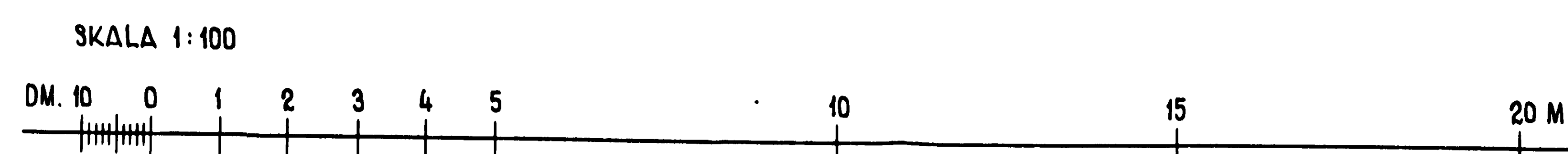
KV. I/BRYTAREN
HALLBYGGNAD
R. EDLUND och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 23 4 1953 SKALA 1:100

Byggnadsnamn: Iuna I
Söderström arkiv
1/10

DENNA REPRODUKTION ÄR UTFÖRD PÅ VÄV AV
GULDMÄRKT IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

KÄLLARPLAN

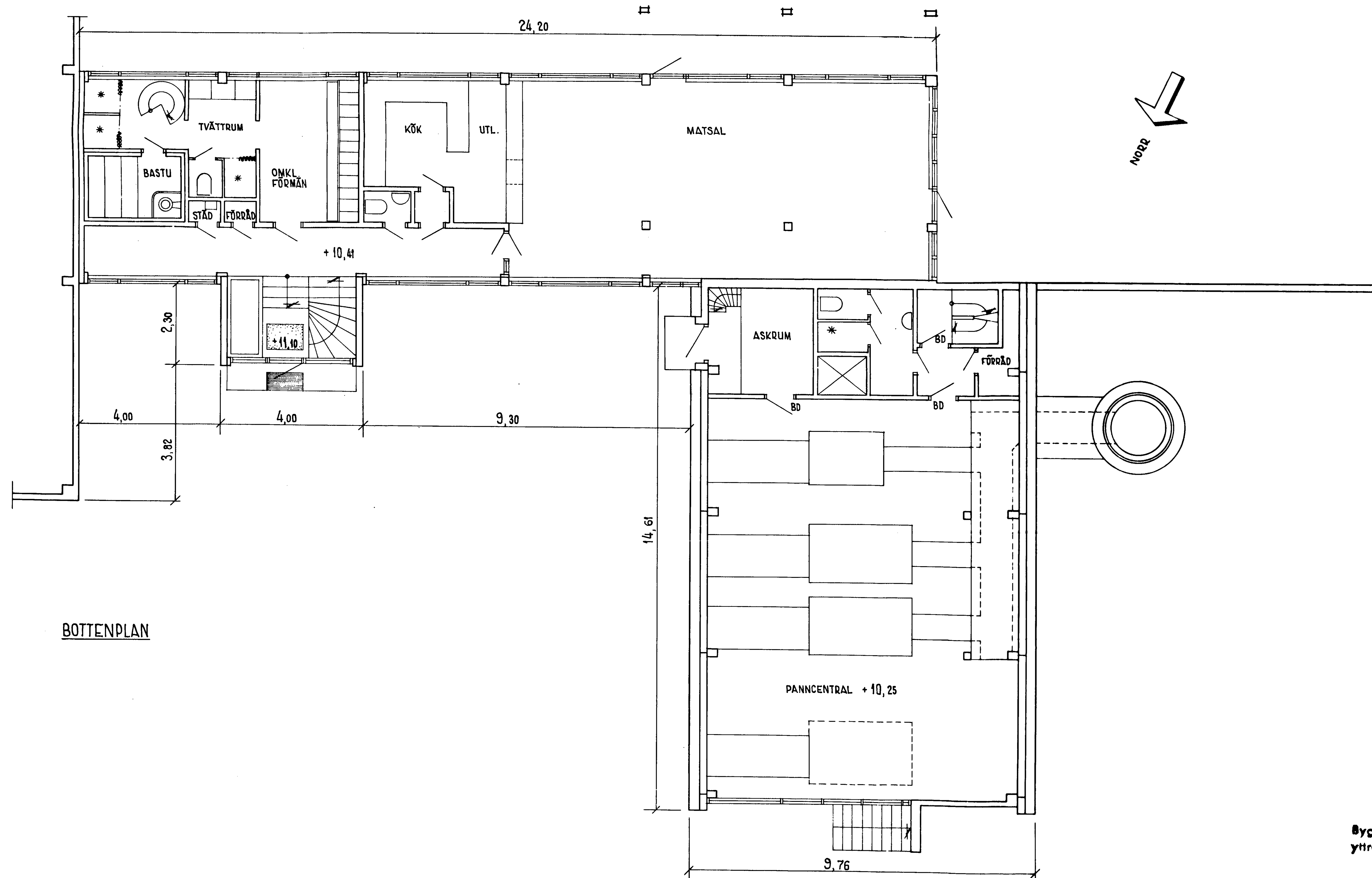
Byggnadslov beviljas utan villkor av
yrande.
Sedertälje 7.7.53
Björklund
Stadsarkitekt

24496

KV. ISBRYTAREN
PANNCENTRAL och OMKL.-AVD.
R. ERSKINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN. 1. 4. 1953 SKALA 1:100

Byggnadsnämndens i
Sedertälje arkiv
Björklund

DENNA REPRODUKTION ÄR UTFÖRD PÅ VÄV AV
GULD Märkt IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

BOTTENPLAN

Byggnadslov beviljas utan villkor, se
yttrande.

Söderställe 712 10 50
Stadsarkitekt

24497

KV. ISBRYTAREN
PANNCENTRAL och OMKL- AVD

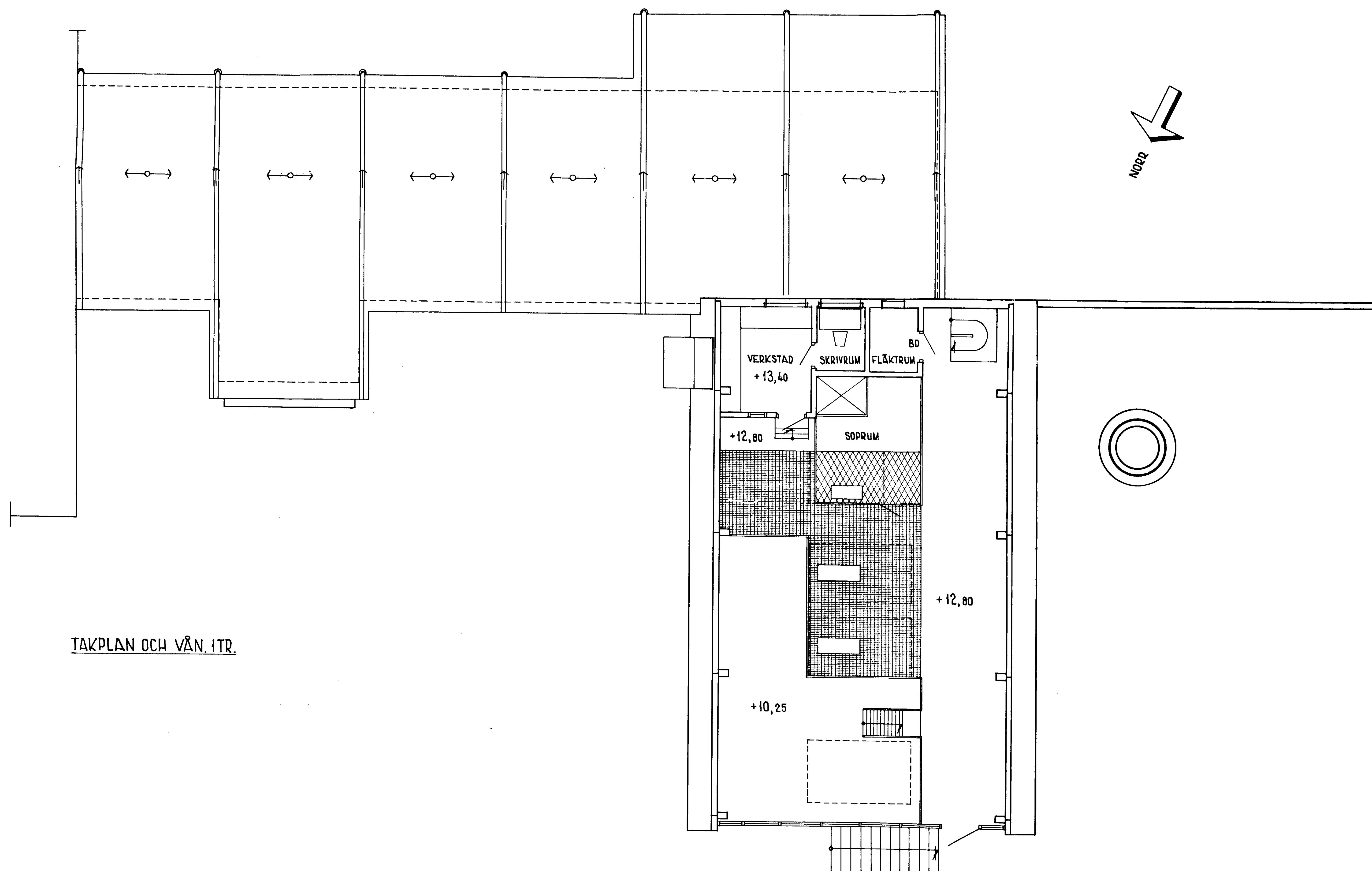
Byggnadsnämndens i
Söderställe arkiv
Isbrytaren 1

R. ER/KINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 1. 4. 1953 SKALA 1:100

SKALA 1:100

DENNA REPRODUKTION ÄR UTFÖRD PÅ VÄVAV
GULDMÄRKT IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

TAKPLAN OCH VÅN. ITR.

Byggnadslov beviljas utan villkor, se
yttrande.

Södertälje 1/15 1953

Björklund
Stadsarkitekt

24498

KV. ISBRYTAREN
PANNCENTRAL och OMKL-AVD

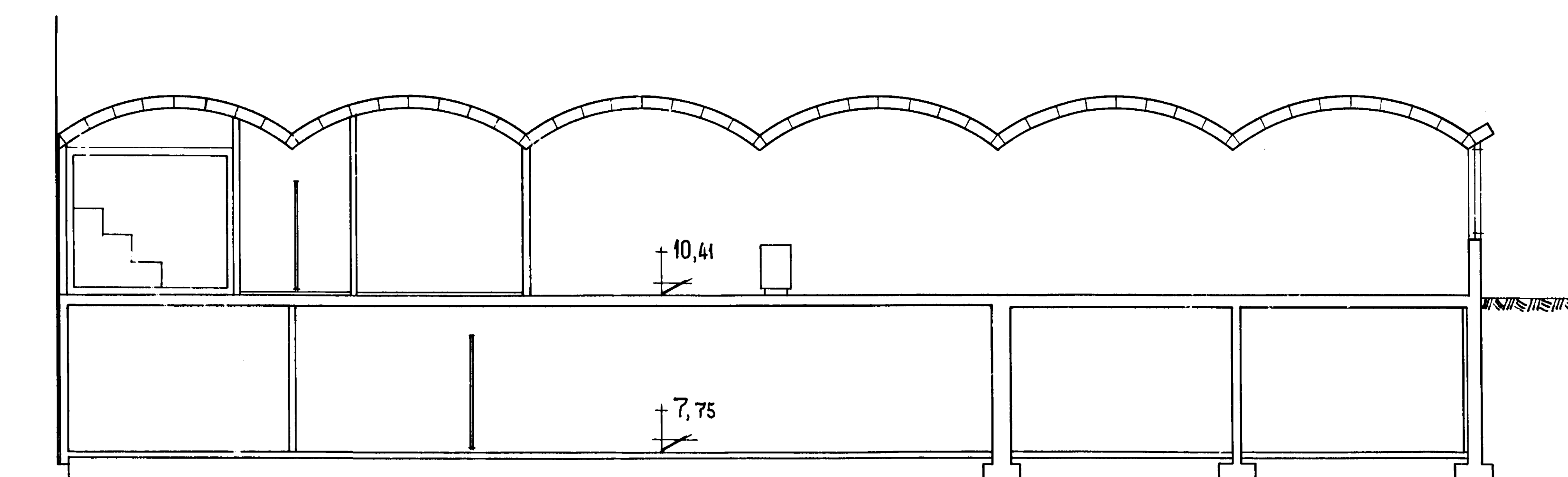
Byggnadsnämndens
1/15 1953
Isbrytaren 1

R. ERSKINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 1.4.1953 SKALA 1:100

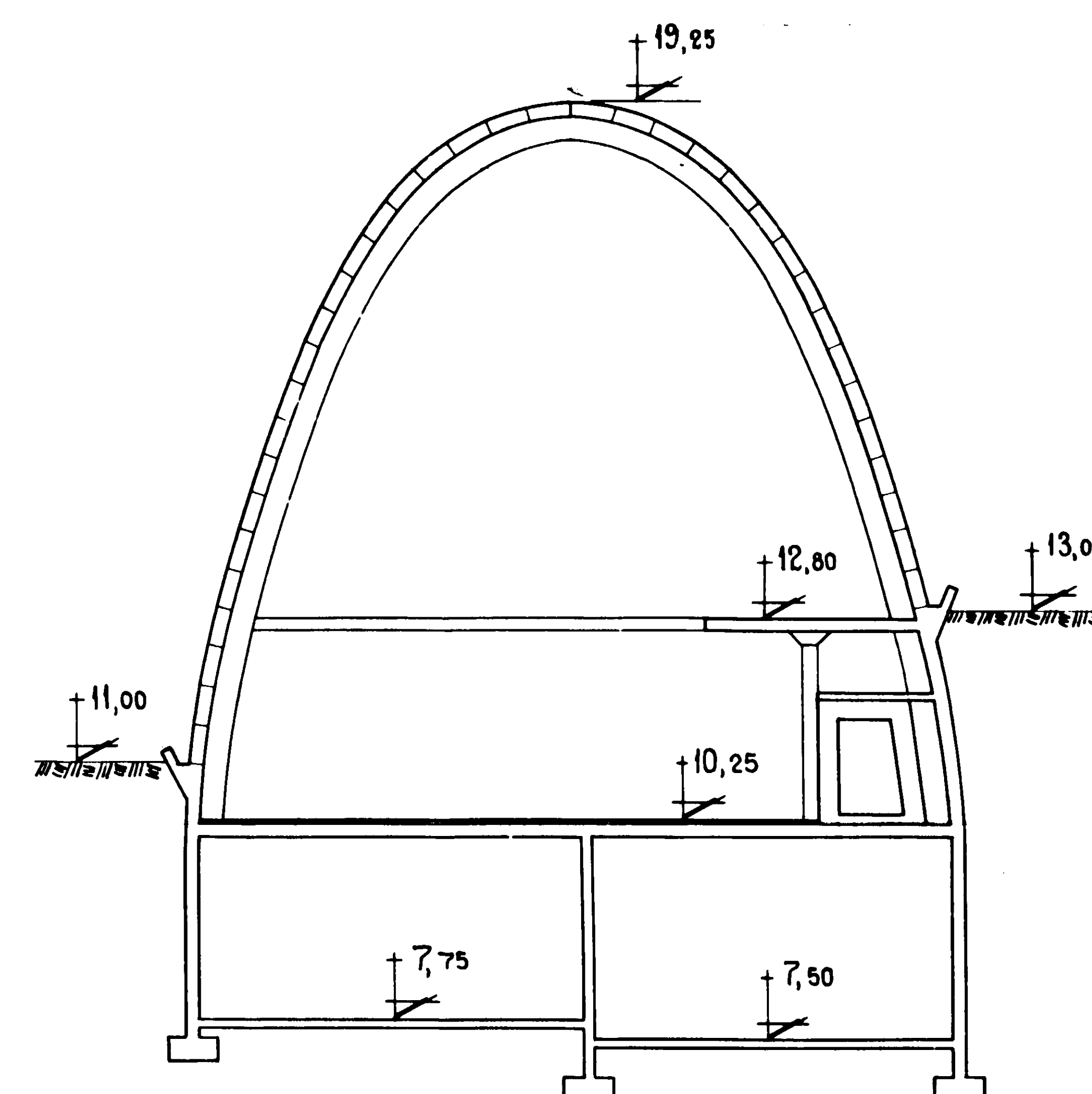
SKALA 1:100

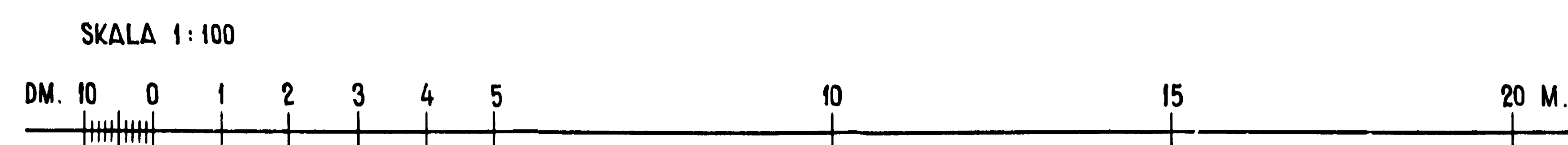
DENNA REPRODUKTION ÄR UTFÖRD PÅ VÄV AV
GULD MÄRKT IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

LÄNGDSEKTION GENOM OMKLÄDNINGSÄVD

SEKTION GENOM PANNCENTRAL

Byggnadslov beviljas utan villkor, se
yttrande.

Södertälje 7/10 1953
[Signature]
Stadsarkitekt

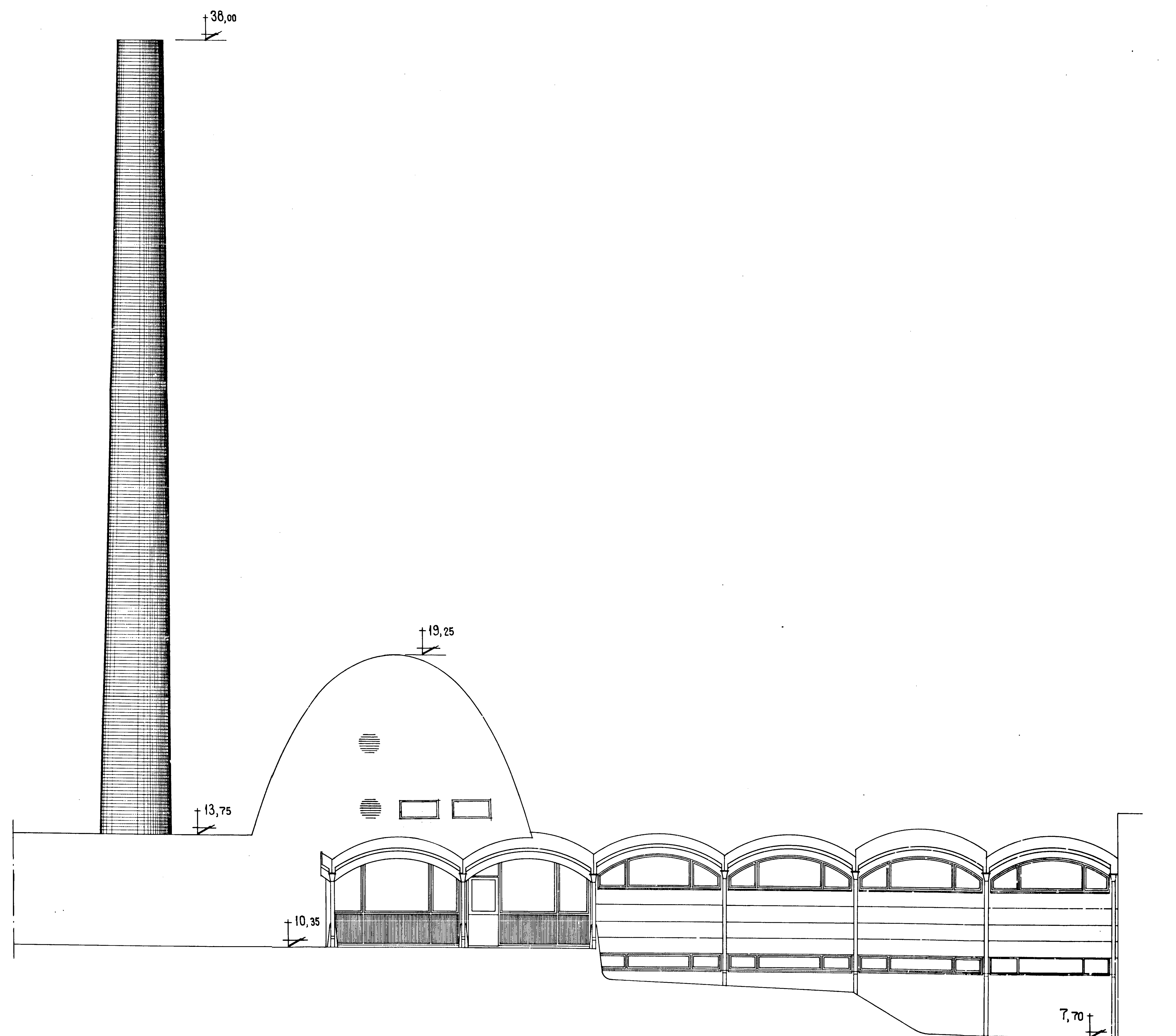
24499

KV. ISBRYTAREN
PANNCENTRAL och OMKLÄDNINGSÄVD.

R. ERSKINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 1. 4 1953 SKALA 1:100

Byggnadsplan 1:100
Södertälje arkiv
Isbrytaren!

DENNA REPRODUKTION ÄR UTFÖRD PÅ VÄVAV
GULDMÄRKT IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

FASAD MOT SÖDER

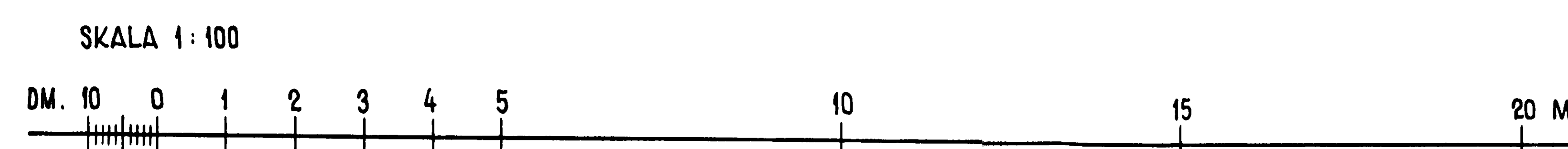
Byggnadslov beviljas utan villkor, se
yttrande.

Södertälje 7/12 1953
[Signature]
Stadsarkitekt

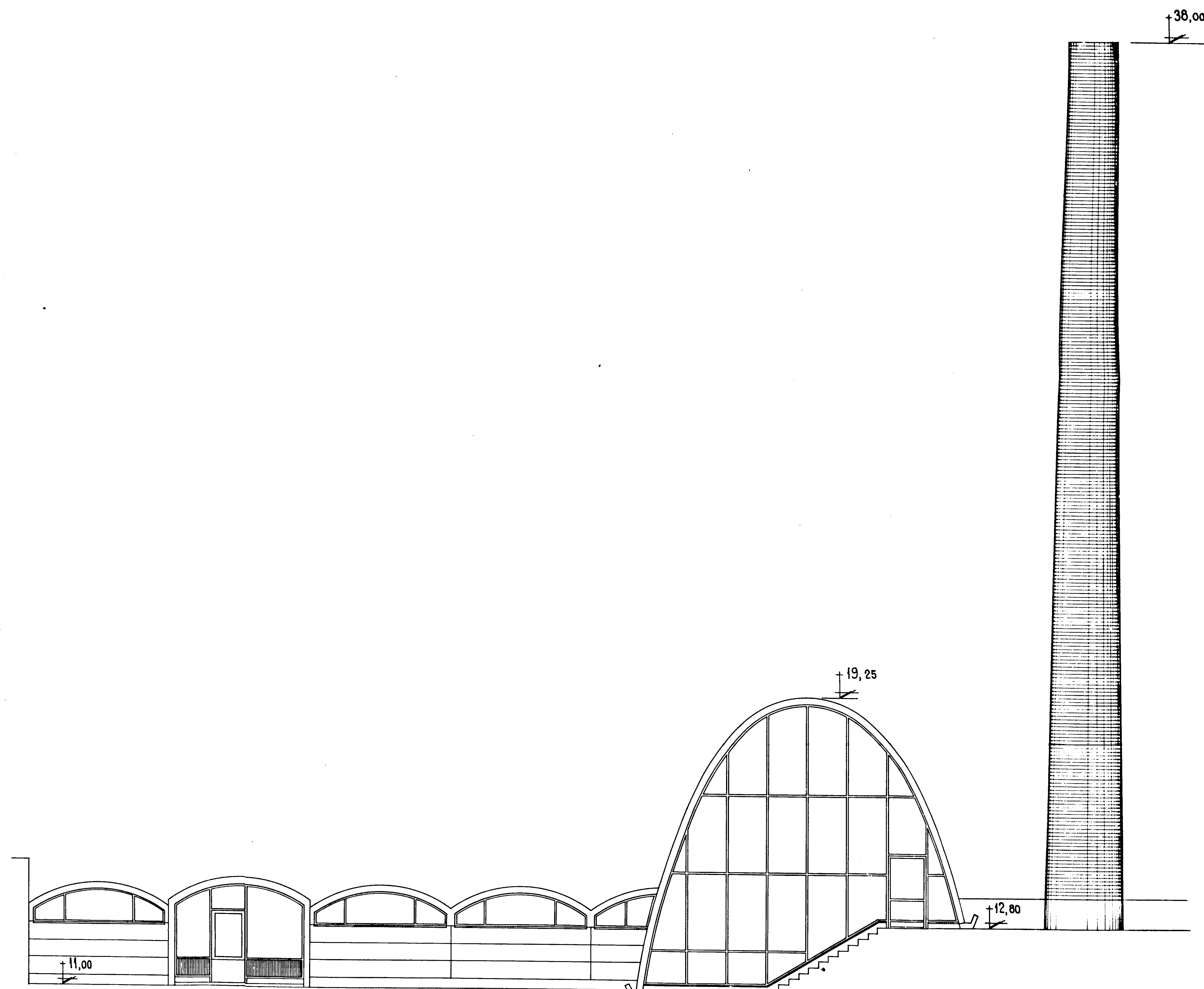
24500

KV. L/BRYTAREN
PANNCENTRAL och OMKL-AVD
R. ERSKINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 1. 4. 1953 SKALA 1:100

Byggnadsnämndens i
Södertälje arkiv
Lsbrytaren!

DENNA REDUKTION ÄR UTFÖRD PÅ VÄN
GULDMÄRKT IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

FASAD MOT NORR

Byggnadslov beviljas utan villkor, se
ytirande.

Söderströms 7/10 1953
[Signature]
Stadsarkitekt

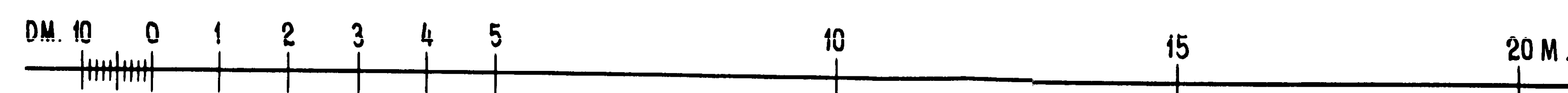
24501

KV. ISBRYTAREN
PANNCENTRAL och OMKL-AVD

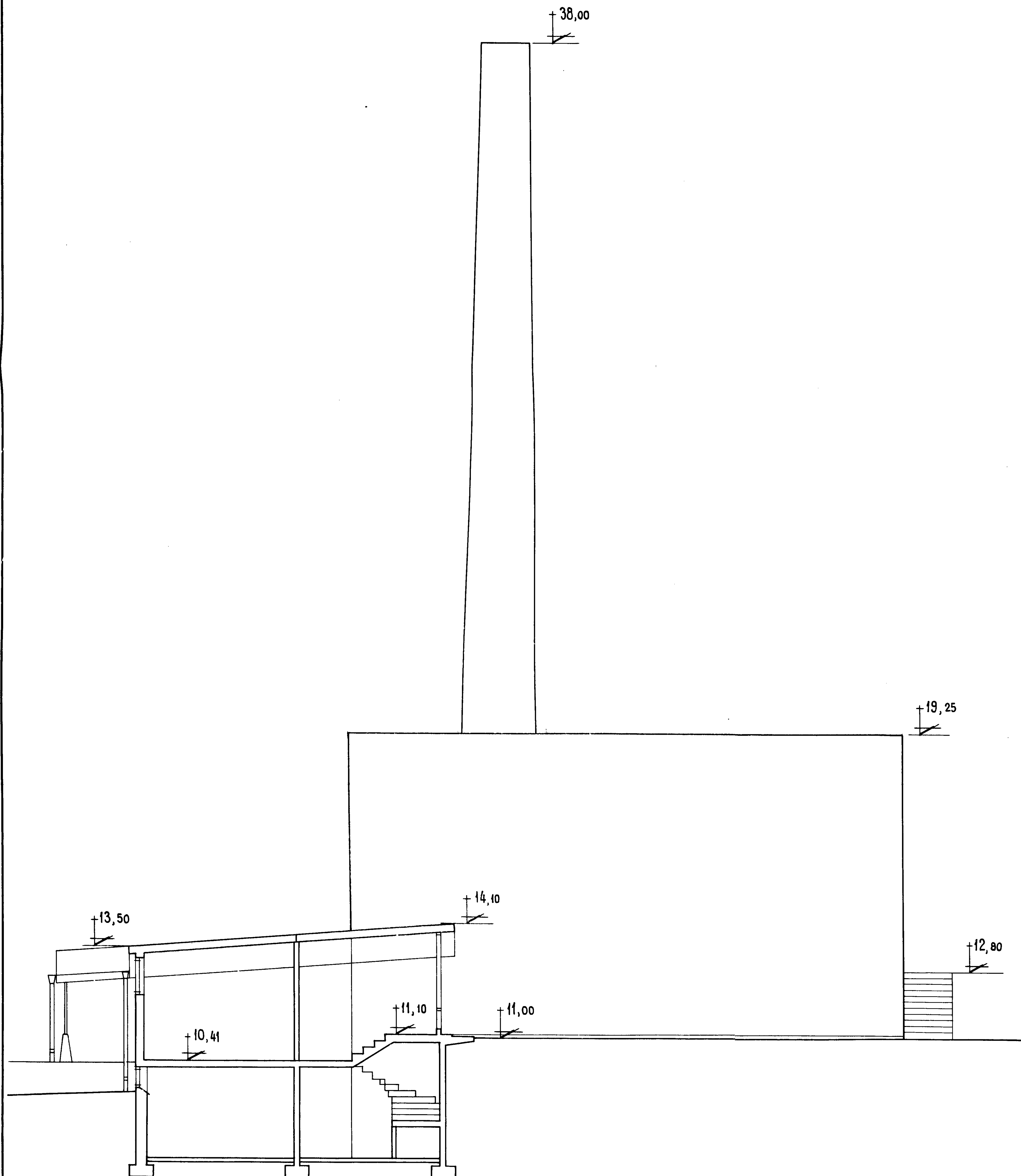
Byggnadsnämndens i
Söderströms arkiv
Isbrytaren 1

R. ER/KINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 1. 4 1953 SKALA 1:100

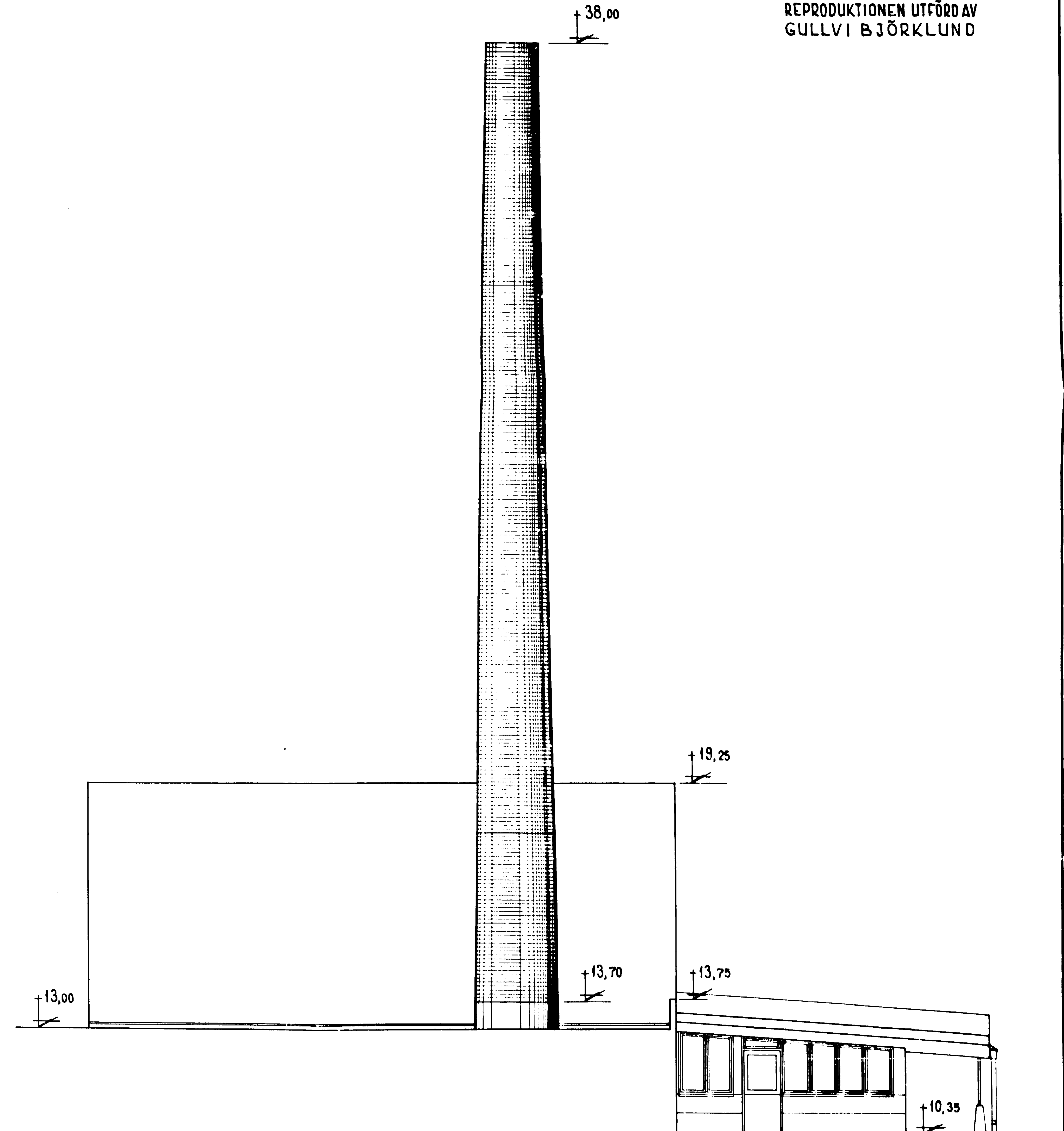
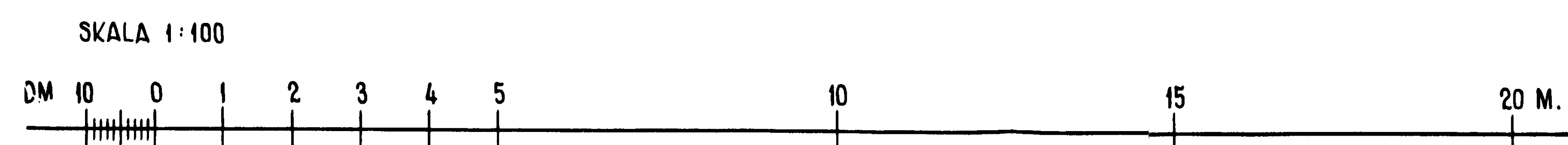
SKALA 1:100

DENNA REPRODUKTION ÄR UTFÖRD PÅ VÄV AV
GULDMÄRKT IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

SEKTION GENOM OMKL.-AVD. SAMT FASAD MOT
ÖSTER AV PANNCENTRAL

FASAD MOT VÄSTER

Byggnadslov beviljas utan villkor, se
yttrande.

Södertälje 1953

Stadsarkitekt

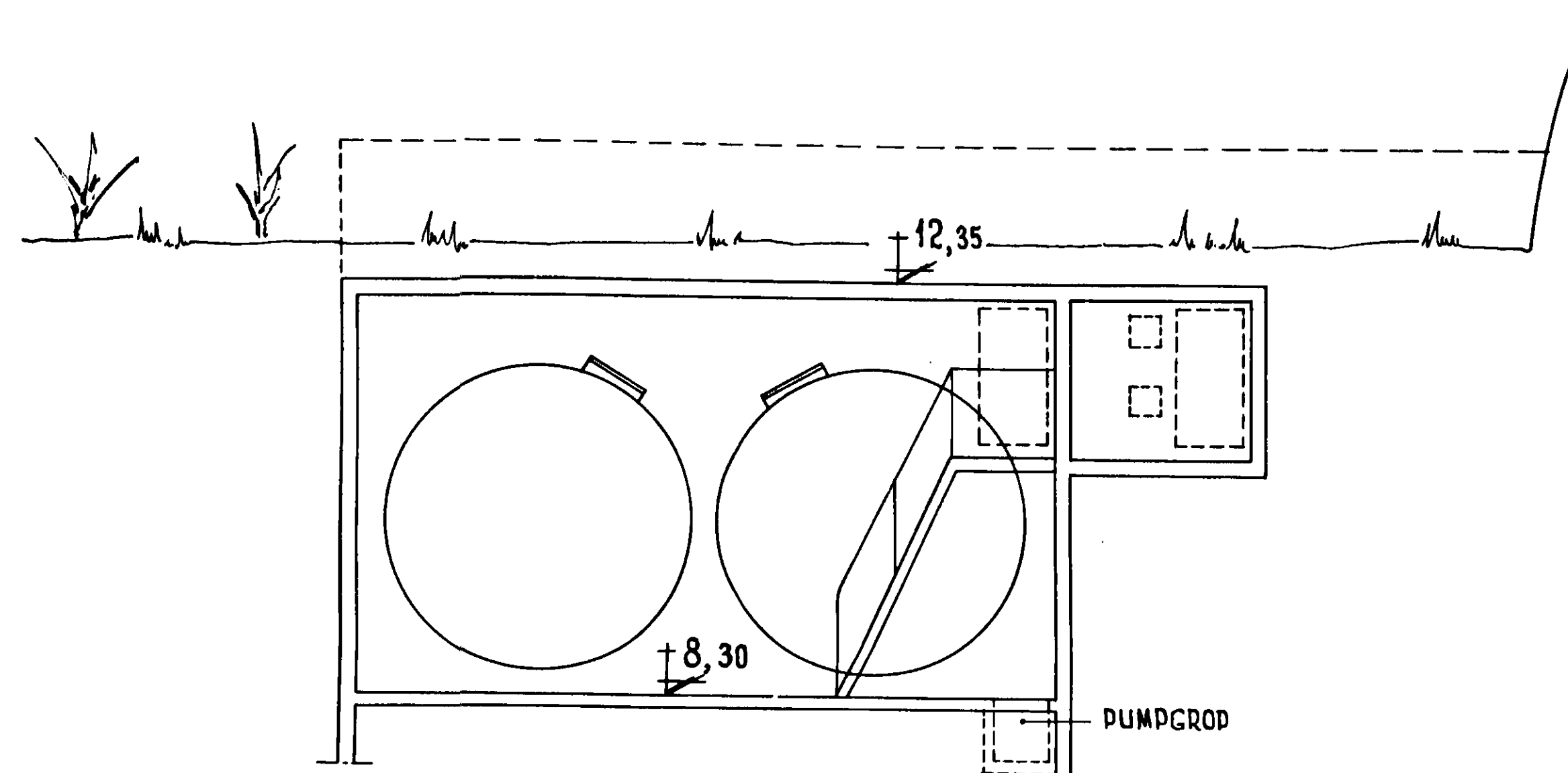
24502

KV. I/BRYTAREN
PANNCENTRAL och OMKL.-AVD.

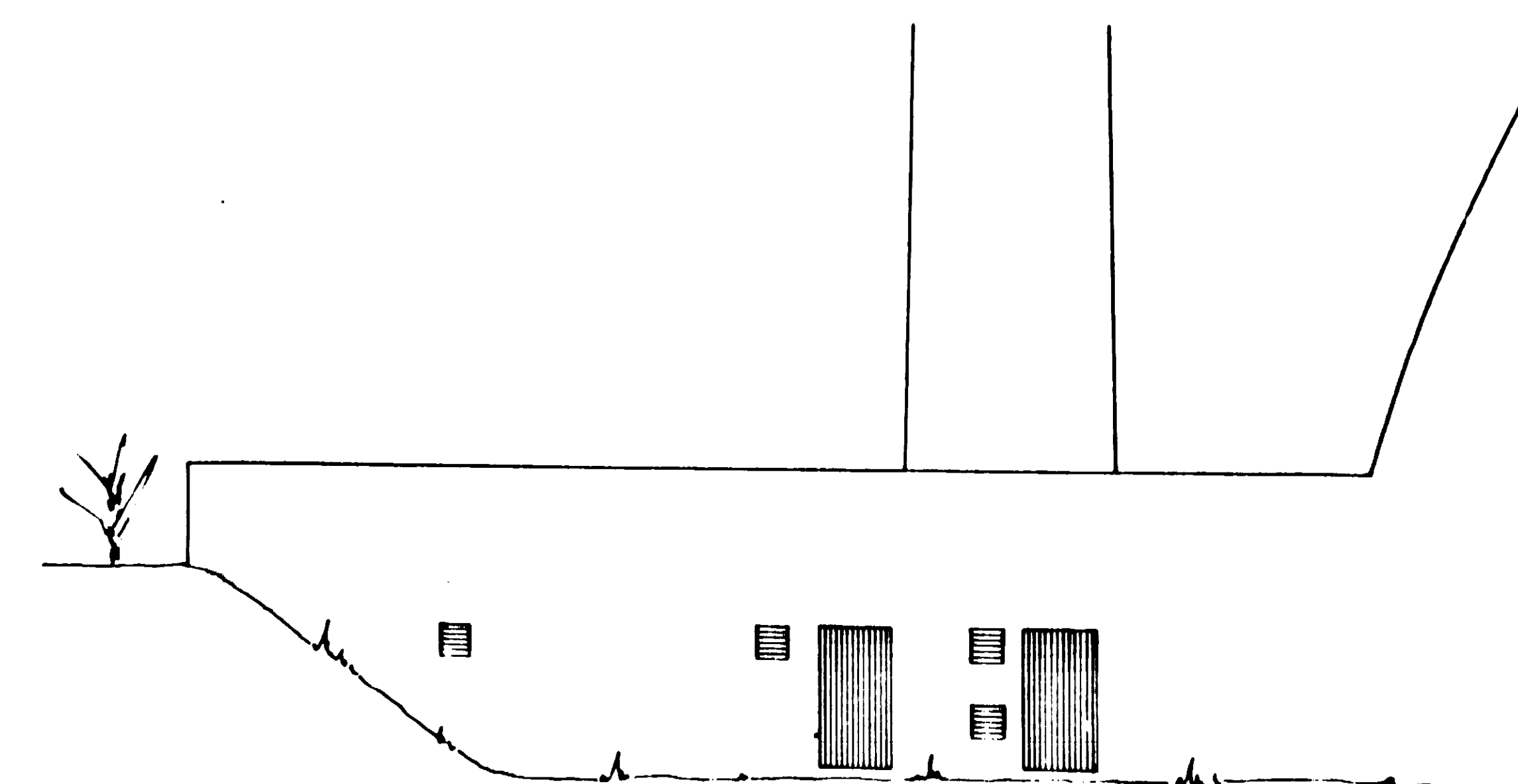
R. ER/KINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 1.4.1953 SKALA 1:100

Byggnadsnämndens i
Södertälje arkiv
Bergström

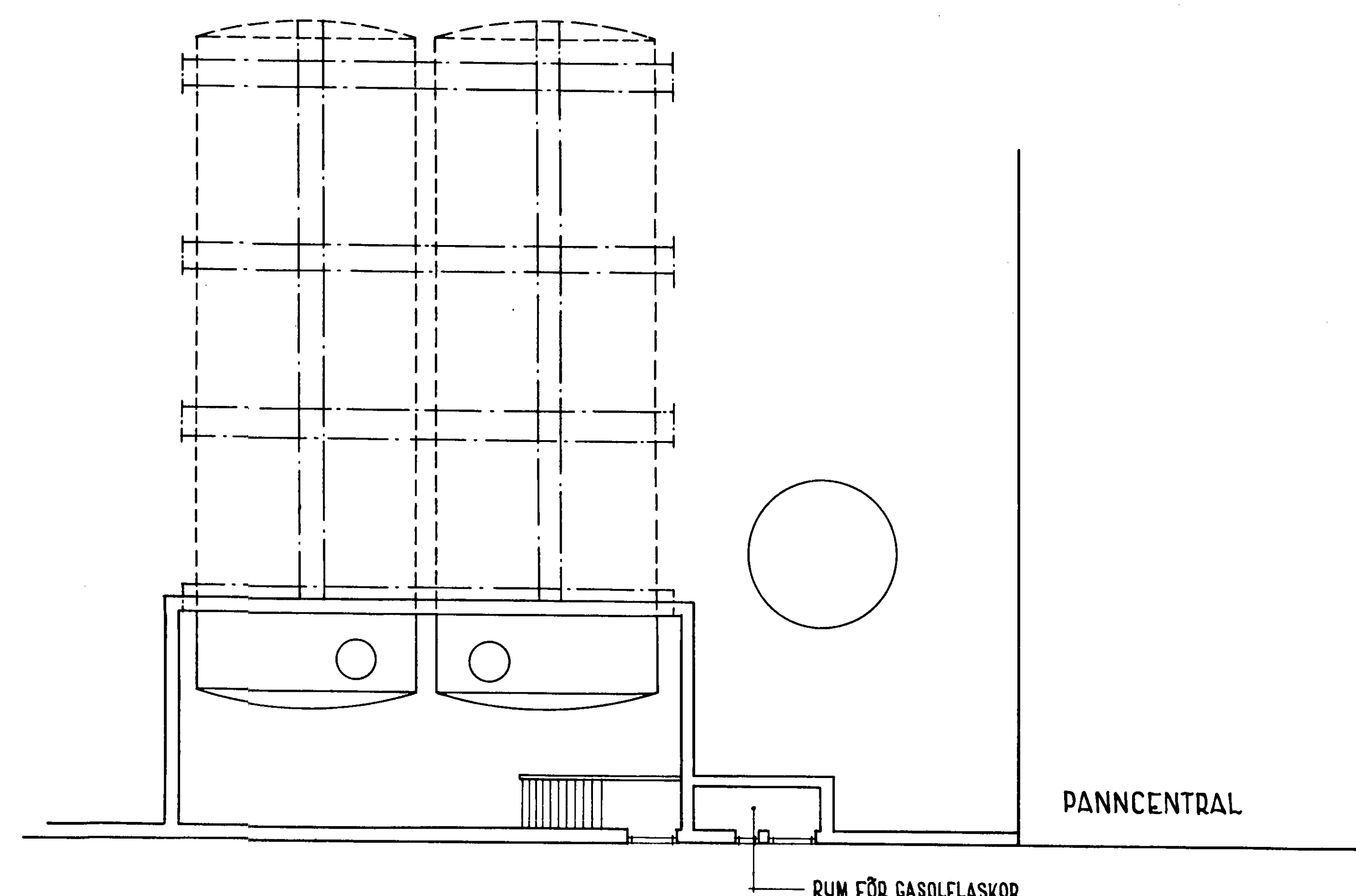
DENNA REPRODUKTION ÄR UTFÖRD PÅ VÄV AV
GULD Märkt IMPERIAL
REPRODUKTIONEN UTFÖRD AV
GULLVI BJÖRKLUND

SEKTION

FASAD

PLAN

Stadsarkitektkontoret
i Södertälje
23 JUN 1953
Nr 253

Byggnadslov beviljas utan villkor, se
yttrande.

Södertälje 8/6 1953

Bertil Höglund
Stadsarkitekt

24503

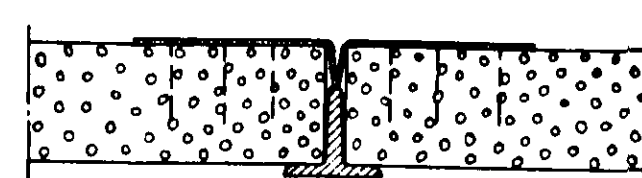
KV. ISBRYTAREN
OLJECI/TERNRUM

Byggnadsnämndens i
Södertälje arkiv
Isbrytaren 1

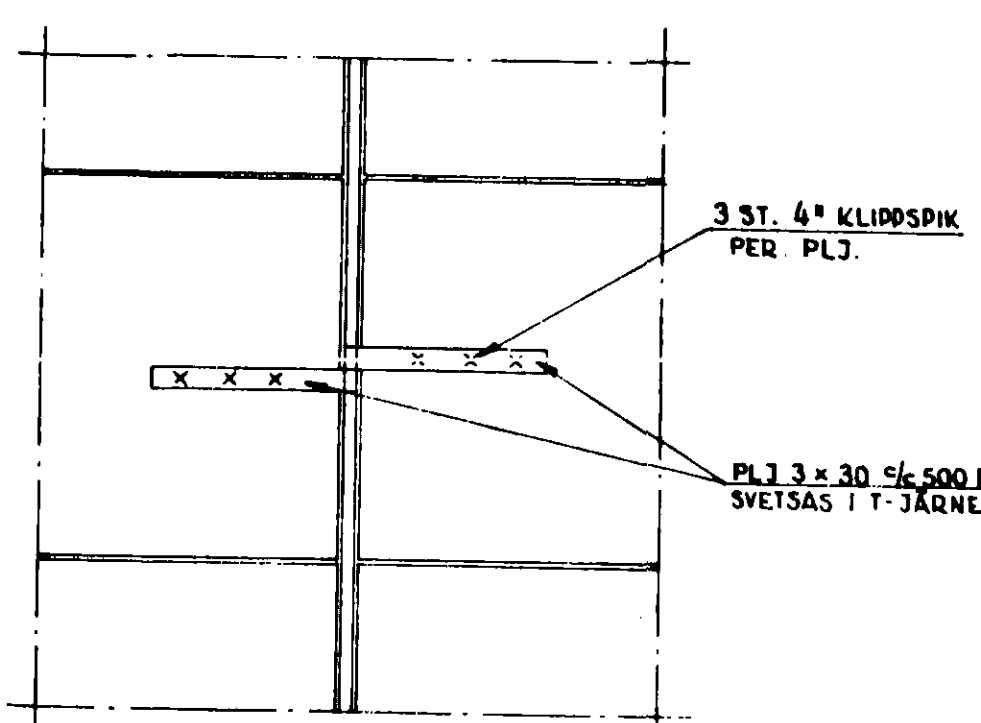
R. ERSKINE och E. LINDBERG
ARKITEKT KONSTRUKTÖR
DROTTNINGHOLM, STOCKHOLM
DEN 14. 7. 1953 SKALA 1:100

SKALA 1:100
0 5 10 15 MET.

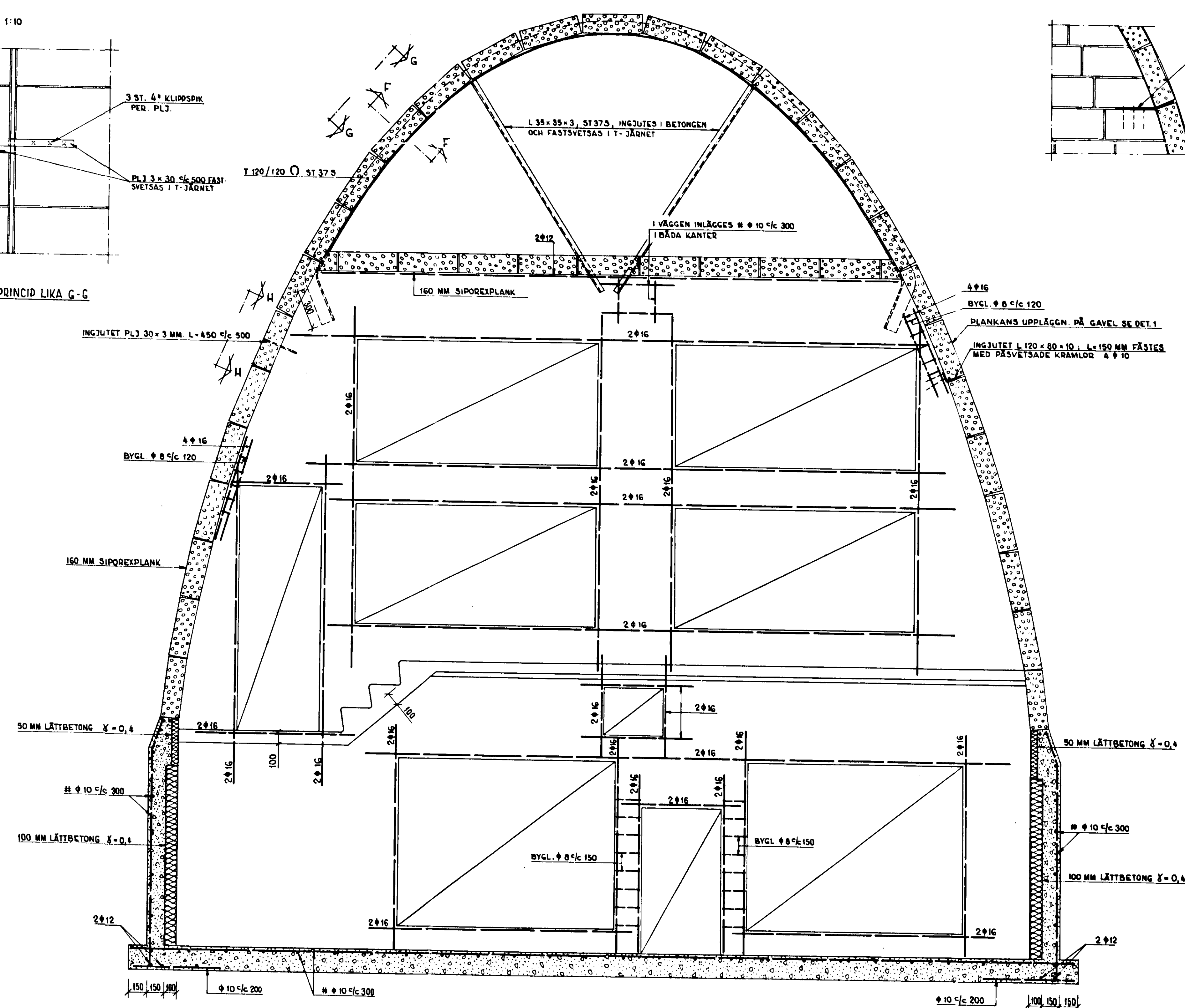
SECTION F - F 1:10

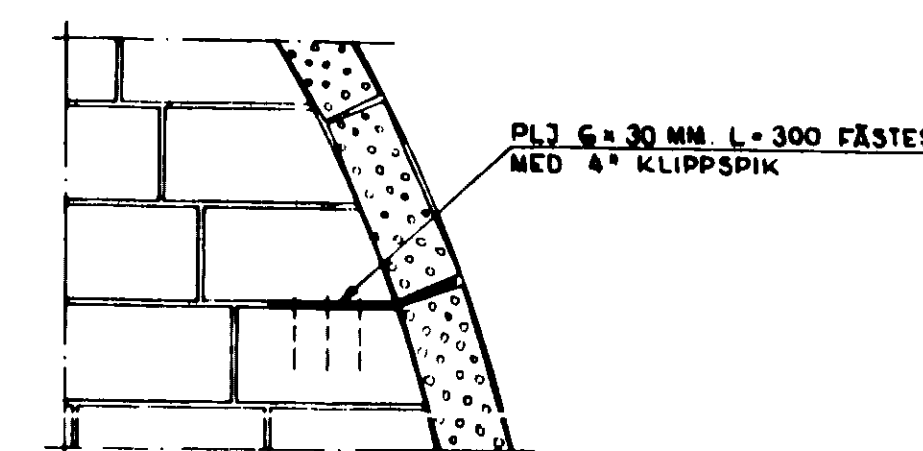
SEKTION G-G 1:10

SEKSIJON H-H I PRINCIP LIKA G-G

DETALJ 1. 1:20

Granskad utan hinder
Soderstje " 18 -
Tillhör stadsarkitektens beslut av
den Sing 1933
Byråchefen

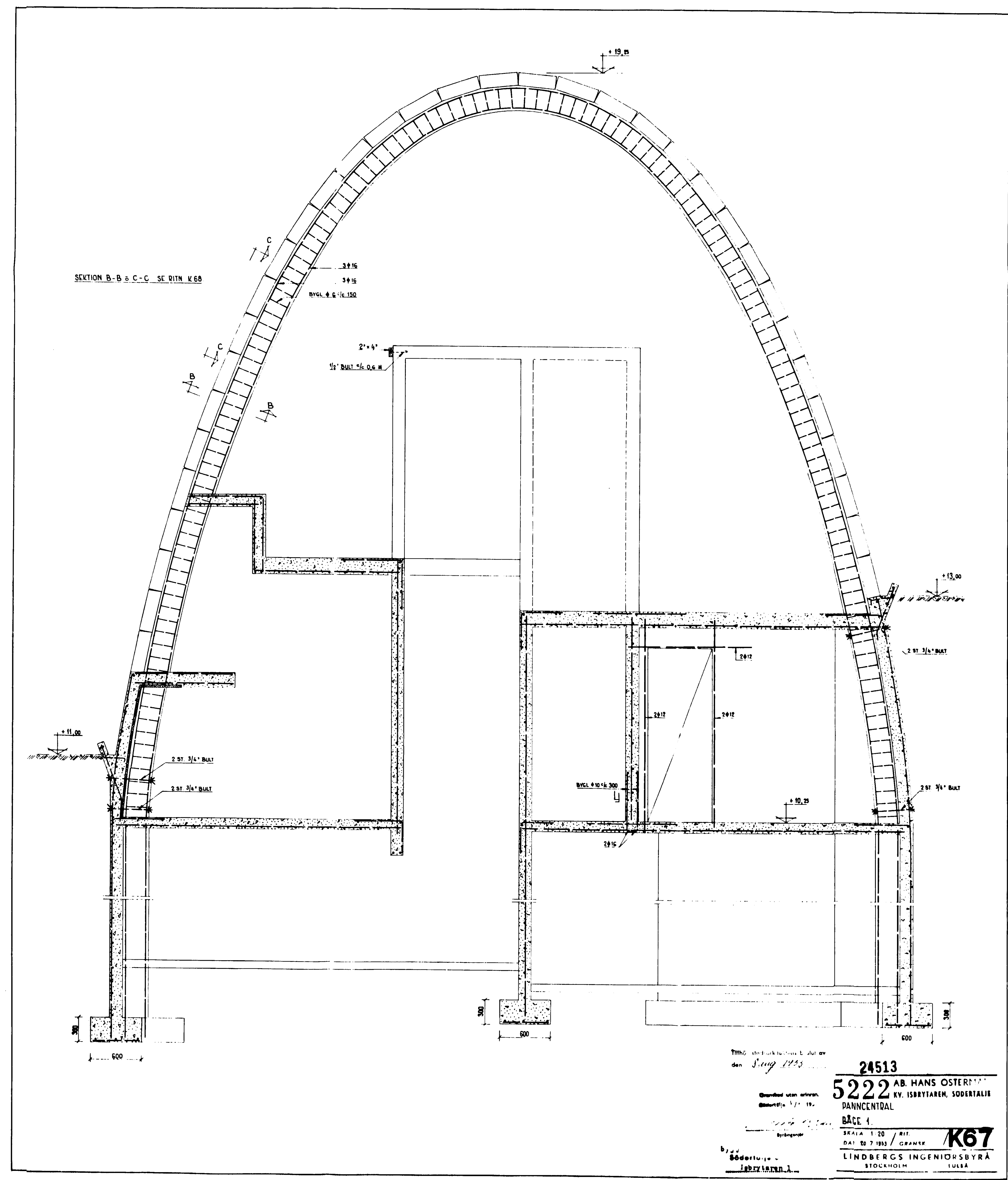
24507

Örsköfva församling
Södertälje arkiv
Lshrytaren 1

5222 AB HANS OSTERMAN
KV. ISBRYTAREN, SÖDERTÄLJE

FLAKTRUM
SEKTION A:A

1:20
20/7-53
K96
LINDBERGS INGENJÖRSBYRÅ
SÖDERSTRÖM
JÖLLA

24513
5222 AB. HANS OSTER
DANNCENTRAL
BAGE 1
SKALA 1:20
DAT 20.7.1953
LINDBERGS INGENJORSBYRA
STOCKHOLM

Ödertull
Lindberg

